

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Martina Matějková

TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ, JEHO VÝKON A KONTROLA

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Mgr. Jana Navrátilová, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. 12. 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

podpis:

*Děkuji vedoucí práce JUDr. Mgr. Janě Navrátilové, Ph.D. za cenné rady a připomínky
při zpracování mé diplomové práce*

Obsah:

Úvod.....	1
1. Restorativní justice a trestání v ČR.....	3
1. 1. Restorativní justice.....	3
1. 2. Trestání.....	5
1. 3. Trest odnětí svobody.....	8
1. 4. Alternativní sankce.....	10
2. Historický vývoj trestu domácího vězení.....	15
3. Trest domácího vězení v české právní úpravě.....	17
3. 1. Úprava v trestním zákoníku – Zákon č. 40/2009 Sb.....	17
3. 2. Úprava v trestním řádu – Zákon č. 141/1961 Sb.....	21
3. 3. Úprava v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže – Zákon č. 218/2003 Sb.....	25
3. 4. Úprava ve vyhlášce o kontrole výkonu trestu domácího vězení – 456/2009 Sb....	25
3. 5. Úprava ve vyhlášce, kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady – 458/2009 Sb.....	26
4. Výkon trestu domácího vězení a jeho kontrola.....	27
4. 1. Probační a mediační služba.....	27
4. 2. Elektronický kontrolní systém.....	31
5. Úprava domácího vězení v zahraničí.....	36
5. 1. Slovensko.....	38
5. 2. Německo a Švýcarsko.....	40
5. 3. Velká Británie.....	42
5. 4. USA a Kanada.....	42
5. 5. Švédsko.....	43
6. Dvouletá praxe a výhody a nevýhody domácího vězení.....	45
Závěr.....	49
Seznam použité literatury a pramenů.....	52
Seznam příloh.....	56
Příloha č. 1.....	57
Příloha č. 2.....	58
Příloha č. 3.....	59

Příloha č. 4.....	60
Příloha č. 5.....	61
Příloha č. 6.....	62
Resumé.....	63
Klíčová slova, abstrakt.....	65

Úvod

Tématem mé diplomové práce je trest domácího vězení, jeho výkon a kontrola. Při rozhodování, kterou oblast trestního práva si zvolím pro svou práci jsem zvažovala, zda sáhnout po osvědčených tématech, či se věnovat zcela jiné problematice, která byla zavedena novou právní úpravou. Nakonec zvítězila zvědavost a snaha proniknout více do institutu, který má u nás sice historickou tradici, ovšem řekněme v moderní době, je na poli trestání novinkou, a tím vyvolává řadu nezodpovězených otázek.

Všude ve světě a tedy i u nás je velkým problémem časté ukládání trestů odnětí svobody a to i krátkodobých, a následná přeplněnost věznic, které svou kapacitou již nedostačují. Hledáme tedy jiné možnosti, jak tuto situaci řešit, aniž bychom museli budovat nová zařízení sloužící k uvěznění pachatelů. Doporučeným řešením, a v mnohých státech již v praxi prověřeným, je využití alternativních opatření. I na mezinárodním poli je řešena otázka trestání a jsou vytvářeny seznamy rozmanitých alternativních trestů, k nimž beze sporu patří i trest domácího vězení.

Tato práce byla zadána přibližně po jednom roce fungování trestu domácího vězení v právní praxi ČR, a mým cílem je zmapovat situaci a vývoj tohoto trestu i v několika dalších měsících po jeho zavedení, a to podle platné právní úpravy k 1. 12. 2011.

Práce je rozložena do šesti kapitol, kde bych ráda nastínila postavení trestu domácího vězení v českém právu.

První kapitola je určitým obecným úvodem do politiky trestání. Zaměřuji se zde na koncepci restorativní justice, její znaky a cíle. Kromě výčtu trestů se blíže zabývám trestem odnětí svobody, k němuž je domácí vězení jednou z alternativ. Následují informace k alternativním trestům, a to jak obecné, tak konkrétní vymezení jedné z novinek – trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

Druhá kapitola je věnována historickému vývoji trestu domácího vězení. Uvádím zde jednotlivé historické prameny, v nichž se domácí vězení v různých obdobách objevuje. Zajímavý je jeho výskyt v českých trestních předpisech, a vedle toho ve vojenských předpisech v průběhu 19. a 20. století. Dále v této kapitole jmenuji některé známé osobnosti, ať již od nás či ze zahraničí, kterým byl tento trest v historii i nedávné minulosti uložen.

Právní úprava trestu domácího vězení je ve třetí kapitole mé práce. Je členěna do podkapitol podle jednotlivých právních předpisů, které jsou podstatné při aplikaci tohoto trestu. Jednotlivá ustanovení zákonů jsou doplněna zejména o poznatky z komentářů a z důvodových zpráv k zákonům a jejich novelizacím.

Ve čtvrté kapitole se zabývám kontrolou výkonu trestu domácího vězení. Je rozdělena podle subjektů, které jí zajišťují, na část o Probační a mediační službě, a na část věnovanou Elektronickému kontrolnímu systému. V případě Probační a mediační služby ukazují její činnost i na jednom konkrétním případě. U elektronického monitorování bych chtěla upozornit na různé formy kontrolování a široké spektrum technických zařízení, jež se k tomu užívají.

V páté kapitole, která se vztahuje k zahraničí, uvádím jednak hodnocení trestu domácího vězení a zkušenosti ze států, kde se již nějakou dobu trest používá, a také podrobněji úpravu v některých zemích. Přímo se vybízí srovnání se Slovenskem, kde je trest využíván přibližně pět let. Slovenská úprava je té naší velmi blízká a v některých svých ustanoveních pro nás může být inspirací. U Německa a Švýcarska se naopak zaměřuji na jejich experimenty před zavedením trestu. Následují informace k Velké Británii, USA, Kanadě a Švédsku.

Poslední kapitola je zaměřena na výhody a nevýhody trestu domácího vězení a problémy, které odhalila dvouletá praxe.

1. Restorativní justice a trestání v ČR

1. 1. Restorativní justice

Účinností nového trestního zákoníku získala konečně reálnou podobu tzv. filozofie restorativní justice, tedy nového přístupu k pachatelům trestných činů. Zákoník obsahuje prvky preventivního charakteru, klade důraz na integraci pachatelů v jejich přirozeném sociálním prostředí, a tím se snaží omezit či vyloučit vliv na tyto osoby ve vězení.¹ Ve většině zemí totiž dochází k neustálému nárůstu uvězněných osob a následnému přeplnění věznic. V souvislosti s tím se zvyšují i náklady na jejich provoz. Ve věznicích po celém světě je více než 8,75 milionů lidí. Toto číslo souvisí zejména s nárůstem trestní represe ve státech, a v souvislosti s tím se hovoří o krizi vězeňství nebo o krizi trestu odnětí svobody.²

Restorativní justice, nebo-li nápravná či obnovující justice je určitý způsob zacházení s pachateli, odlišný od klasického pojetí retributivní justice, tedy té, která pachatele hlavně trestá. Tato dvě pojetí však nejsou absolutními protiklady. Nové pojetí vnáší do trestněprávní problematiky nutnost řešit další otázky spojené s pácháním trestné činnosti, jako je například poškozený. Je důležité blíže se zaměřit na individuální oběť, poskytnout jí řádnou kompenzaci a nenechat ji upozadit v trestním sporu státem. Zájem poškozeného může být snáze uspokojen odklony v trestním řízení a správnou volbou trestu, kdy pachatel je například stále výdělečně činný a schopen hradit materiální škodu.³

Pachatel by měl pochopit následky svého jednání a převzít zodpovědnost za svůj čin. Právě při jeho uvěznění dochází k potlačení individuality odsouzených a ke ztrátě pocitu odpovědnosti za vlastní rozhodování. V rámci restorativní justice se rozvíjí viktimologicky orientovaný přístup, který je zaměřený na zlepšení postavení oběti trestného činu a restituční (kompenzační) penologická teorie trestání, která usiluje o náhradu veškeré škody, a to nejen materiální, která byla v souvislosti s činem

¹ Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 149

² Karabec, Z.: Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, str. 5

³ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 23 - 26

způsobena. Zájem na potrestání pachatele tedy ustupuje do pozadí a přednost dostává obnova sociálních vztahů.⁴ V trestním řízení se počítá s aktivní rolí obviněného, ale i oběti, a dalších dotčených subjektů. Konflikt lze úspěšně řešit pouze za participace všech dotčených, tedy pachatele, oběti i sociálního společenství, v němž se tyto strany pohybují. Škoda, která vznikla, je zde chápána v nejširším rozsahu jako škoda materiální, fyzická a psychická u oběti, dále pak ztráta společenského postavení, narušení sociálních vazeb, a také zničení osobního a rodinného života.⁵ Základními principy, na nichž stojí restorativní justice jsou tyto:

- zločin má být chápán jako újma, která byla způsobena oběti a je nebezpečím pro společnost
- škoda způsobená oběti je materiální i nemateriální
- reakce na trestný čin má vést ke snížení či odstranění škody
- cílem není potrestání pachatele, ale vytvoření podmínek, za nichž lze odstranit následky trestného činu
- tendence k ukládání přísnějších trestů je kontraproduktivní
- pachatel se má sám při zachování stejných občanských práv aktivně podílet na náhradě škody, a to i donucením soudem
- orgány činné v trestním řízení se mají angažovat, až pokud vyjednávání mezi pachatelem a obětí selže
- oběť nemůže být nucena k vyjednávání s pachatelem⁶

Restorativní justici se dostalo pozornosti i v mezinárodním právu, když Organizace spojených národů vytvořila komisi, která k této problematice zpracovala návrh rezoluce s doporučujícím konceptem pro státy.⁷ Podstatnou roli při aplikaci

⁴ Karabec, Z.: Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, str. 8 – 9

⁵ Šámal, P.: Potřebujeme zvláštní zákon o obětech trestných činů. Rekodifikace trestního práva procesního. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, 2008, s. 130 – 131

⁶ Karabec, Z.: Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, str. 8 - 9

⁷ Žatecká, E.: Postavení a úkoly Probační a mediační služby. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007, str. 13

restorativní justice v praxi sehraává Probační a mediační služba, která je v přímém kontaktu s pachateli i oběťmi trestných činů, podílí se na kontrole výkonu trestů a vybírá vhodné osoby pro uložení jednotlivých druhů trestů.⁸ Úkolem mediátora je vést dialog mezi obětí a pachatelem a navodit přitom pocit bezpečí tak, aby se oběť necítila ohrožena ani neverbální komunikací, a pachatel neměl pocit, že je k něčemu donucen. Zajímavostí je, že po dotazování v USA se skoro 90% obětí cítilo uspokojeno po aplikaci restorativního programu, zatímco při běžném postupu jen přes 50%. Tento proces považují za spravedlivější i samotní pachatelé. Nevýhodou restorativní justice je možnost jí aplikovat jen na vhodné případy z hlediska pachatele a oběti trestného činu. Na druhou stranu se otevírá možnost přihlédnout ke specifické situaci v daném případě.⁹ Aktuálně v rámci projektu restorativní justice byly v říjnu 2011 uskutečněny semináře na téma podpora a poradenství obětem trestných činů. Projekt probíhá v 10ti městech za finanční podpory Evropské komise a mezinárodním partnerem je britská organizace London Probation Trust. Výsledkem projektu je mimo jiné zřízení nové pozice koordinátora služeb pro oběti trestných činů.¹⁰ Restorativní justice je tedy novou cestou jak dosáhnout spravedlnosti.

1. 2. Trestání

Nový trestní zákoník se snaží prosadit trend v podobě subsidiarity trestní represe, tedy použití trestního práva jako nejzazšího prostředku. Trestní politika je zajišťována v souladu s principem humanismu, a také si klade za cíl zajistit přiměřenou satisfakci obětem trestných činů. V popředí stojí mimo jiné také zásada depenalizace. To se projevilo zejména u možnosti ukládání nových alternativních trestů a

⁸ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 23 - 26

⁹ Karabec, Z.: Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, str. 11 - 19

¹⁰ <https://www.pmscr.cz/aktuality/vse/>, přístup 14. 11. 2011

alternativních opatření, a současně snížením a zvýšením trestní sazby některých trestných činů, podle jejich nebezpečnosti pro společnost.¹¹

Sankcí za protiprávní jednání v trestním právu je tedy trest. Je to zákonem stanovený právní následek jednání, které trestní zákoník zakazuje. Z historického hlediska se postupně vyvíjelo vnímání účelu trestu. Podle toho byly rozlišovány jednotlivé teorie trestání. První byla teorie odplaty tzv. absolutní, nebo-li „trestá se, protože bylo páčáno zlo“, následovala teorie prevence tzv. relativní „trestá se, aby nebylo páčáno zlo“ a nakonec teorie smíšená, která slučovala obě tyto myšlenky.¹²

Podle funkce trestu pak rozlišujeme:

- teorii odstrašení, kde má trest působit individuálně preventivně na pachatele, ale i generálně,
- teorii rehabilitační, která se snaží odstranit příčiny páčání trestné činnosti,
- teorii eliminační, jenž vychází z myšlenky vyloučit pachatele ze společnosti,
- teorii kompenzační, v níž je cílem obnovit narušené sociální vztahy za asistence státu jako mediátora, a
- teorii rehabilitační, kdy se snažíme o nápravu a převýchovu pachatele, tak abychom předcházeli případné recidivě.¹³

Otázka trestání je úzce spjata se zásahem do základních lidských práv, a proto Organizace spojených národů dohlíží na okolnosti, za nichž jsou tresty ukládány. Už od 50. let vytváří a podporuje standardy a normy, jež mají podpořit rozvoj trestní justice a kolektivizovat její vizi.¹⁴

¹¹ Vejčňová, A.: Tresty v návrhu nového trestního zákona. Právní fórum, č. 6, 2006, přístup z ASPI 2. 5. 2011

¹² Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 19

¹³ Plaček, M.: Koncepce strategického controllingu ve Vězeňské službě ČR. Ostrava: Key Publishing; Brno: B. I. B. S., 2011. s. 64 – 65

¹⁴ Van Zyl Smit, D.: Příručka o alternativních opatřeních k uvěznění. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 12 - 13, <http://www.ok.cz/iksp/docs/368.pdf>, přístup 20. 11. 2011

V našem trestním právu je trest prostředkem státního donucení a pachateli ho může uložit jen soud. Účel trestu není v novém trestním zákoníku výslovně definován, ale je úzce spjat se zásadami trestání, kterými jsou zásada zákonnosti, přiměřenosti, individualizace použitých sankcí, personalita sankce, neslučitelnosti určitých druhů sankcí u téhož pachatele a zásada humanity sankcí. Cílem je hlavně ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a výchovně působit na pachatele i společnost. Při uspořádání systému trestů se vychází ze zásady humanismu a nulla poena sine lege, tedy není trestu bez zákona. To se odrazilo například v roce 1990 zrušením trestu smrti a hlavně taxativním výčtem trestů.¹⁵

Trestní zákoník v § 52 umožňuje uložit tyto tresty:

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz pobytu,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) ztráta čestných titulů nebo vyznamenání,
- k) ztráta vojenské hodnosti,
- l) vyhoštění.

Zajímavé jsou výsledky průzkumu veřejného mínění k trestněpolitickým otázkám v ČR, který uskutečnil Institut pro kriminologii a sociální prevenci v roce 2010. K otázce hodnocení přiměřenosti trestů, ukládaných českými soudy, se většina občanů shodla, že jsou nízké. Celkem 83% dotazovaných se domnívá, že hlavně tresty za násilné trestné činy jsou mírné, 64% pak považuje za nízké tresty za hospodářskou kriminalitu a více než polovina dotázaných tak vidí i tresty za obecnou kriminalitu.

¹⁵ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 347 – 355

Naopak vysoké se zdají být tresty za násilné trestné činy pouze 1% dotazovaných. Přes 60% občanů si tradičně myslí, že by měl být znovu zaveden trest smrti.¹⁶

1. 3. Trest odnětí svobody

Abych se v dalším textu mohla zabývat alternativními tresty, zmíním nejprve některé informace k trestu odnětí svobody, od nějž alternativy odvozujeme. Tento trest chrání společnost tím, že pachatel nemůže na svobodě páchat další trestnou činnost. Je možné jej uložit za každý trestný čin, který je uveden ve zvláštní části trestního zákona, ovšem současně se uplatní subsidiární povaha nepodmíněného trestu, uvedená v § 55 odst. 2, že ho lze uložit za trestný čin, u něhož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let, pouze pokud nelze užít jiný trest. Výjimečným trestem je pak odnětí svobody na doživotí a trest v délce trvání nad 20 až do 30 let. Za určitých okolností je možné mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody nebo naopak jeho snížení pod dolní hranici stanovenou u konkrétní skutkové podstaty.¹⁷

Trest odnětí svobody sice poskytuje obětem určitou morální satisfakci, horší je to ovšem s případnou náhradou škody. Dalším velkým problémem je trend narůstající recidivy, a to zejména u odsouzených k trestu odnětí svobody jedenkrát. To naznačuje, že u těchto osob selhává výchovné působení během jejich prvního výkonu trestu. Přestože u těchto pachatelů by měla být možná jejich snazší náprava a zpětné začlenění do společnosti, je vidět, že jejich pouhá izolace je nedostačující. Naopak dochází k tzv. prizonizaci, nebo – li adaptaci jedince na život ve vězení.¹⁸ Tím ovšem problematika trestu odnětí svobody nekončí. Výkon tohoto trestu je zajišťován ve věznicích, kde je nedostatek kapacity a prostředky na výstavbu nových věznic ve veřejných rozpočtech nejsou. Částečným řešením je spolupráce veřejného a soukromého sektoru. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody umožňuje zřídit věznici i v jiném objektu, než jsou

¹⁶ Zeman, P. a kol.: Veřejnost a trestní politika. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 76 – 78, <http://www.ok.cz/iksp/docs/388.pdf>, přístup 19. 11. 2011

¹⁷ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 361 - 366

¹⁸ Vejběrová, A.: Trest odnětí svobody a jeho vliv na recidivu. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 183 - 189

budovy ve správě Vězeňské služby. V úvahu přichází i možnost spravovat věznicí a její provoz jiným odlišným subjektem. Tato cesta by mohla vést k hospodárnějšímu výkonu odnětí svobody, ale za předpokladu, že se tím nebude zasahovat do základních práv a svobod odsouzených.¹⁹

Znepokojující je trvalý nárůst vězeňské populace. V lednu 2011 byl u nás index vězněných osob 211 na 100.000 obyvatel, což je v Evropě nadprůměr. Jednou z možností jak věznicím „odlehčit“ je také institut podmíněného propuštění z výkonu trestu. Stoupající tendence je zejména u krátkodobých trestů odnětí svobody, proto se nabízí řešení v podobě ukládání alternativních trestů.²⁰ Za krátkodobé tresty považují penologové tresty do šesti měsíců až jednoho roku. Snaha vyvarovat se ukládání těchto trestů je ovlivněna hlavně negativním působením spoluvězňů na pachatele, nedostatkem možností na výchovné působení a rizikem ztráty strachu ze zbavení osoby u odsouzených.²¹ V tomto případě je však nutné dávat pozor, aby nedocházelo k častým přeměnám alternativních trestů na odnětí svobody pro jejich porušení. Potom by jejich ukládání bylo spíš kontraproduktivní.²²

Z průzkumu na téma funkce výkonu trestu odnětí svobody vyplývá, že 48% občanů ČR se přiklání k funkci výchovné, a 49% k systému založenému na izolaci pachatelů. Je tu tedy znatelná rozpolcenost mezi občany, ohledně vnímání trestu odnětí svobody a podmínek, za nichž by měl být vykonáván.²³

Cílem nové politiky trestání je hlavně zaměření na prevenci a snížení resocializačního efektu, který se dostavuje při sankcionování pachatelů trestem odnětí svobody. U pachatele dochází k přetrvání vazeb v jeho přirozeném sociálním prostředí, dostává se mu označení kriminálního a pobývá v prostředí, kde se setkává s dalšími

¹⁹ Navrátilová, J.: Výkon trestu svobody v nestátních objektech. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 210 – 217

²⁰ Vanduchová, M.: K možnostem snížení vězeňské populace. Na křižovatkách práva. Vydání 1. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 297 – 310

²¹ Novotný, O.: O trestu a vězeňství: studie o funkcích trestu v soudobé naší společnosti. Vydání 2. Praha: Academia, 1969, s. 197 – 199

²² Vanduchová, M.: K možnostem snížení vězeňské populace. Na křižovatkách práva. Vydání 1. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 297 – 310

²³ Zeman, P. a kol.: Veřejnost a trestní politika. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, s. 76 – 77. <http://www.ok.cz/iksp/docs/388.pdf>, přístup 19. 11. 2011

prvky kriminality a dalšími negativními faktory ovlivňujícími jeho osobnost do budoucna.²⁴

V případě volby jiného trestu než odnětí svobody by nemělo být opomíjeno tzv. sekundární sankcionování, tedy možnost přeměny trestu nejčastěji právě na odnětí svobody, v jasně vymezeném trvání, pro porušení podmínek vykonávaného trestu. Pokud se pachatel pohybuje na svobodě má to na jeho osobu nejen pozitivní vliv v podobě lepšího prostředí, ale současně je neustále sváděn k porušení trestu či páčání další trestné činnosti. Proto je dobrým řešením hrozba přísnější sankce, jako adekvátní reakce na jeho nepřipustné chování.²⁵

1. 4. Alternativní sankce

Snahou zákonodárce bylo nacházet nové možnosti potrestání pachatelů, které povedou k možné nápravě pachatele a jeho následnému začlenění zpět do společnosti s co nejmenší stigmatizací. Jedním z možných řešení se jeví zavedení různých alternativ k uvěznění.

Za spáchání trestného činu by měl být pachatel odsouzen, tedy součástí rozsudku je výrok o vině a uložení trestu. Pokud je pachatel uznán vinným, dalším logickým postupem by bylo uložení trestu odnětí svobody, a aby mohl být tento trest odvrácen, užívají se ve vhodných případech alternativní tresty.²⁶

Tradičně chápeme alternativní tresty, jako takové, které ačkoli nejsou spojeny s odnětím svobody pachatele, zaručují naplnění účelu trestu stejně, jako kdyby byl na odsouzeném vykonáván klasický trest odnětí svobody.²⁷ Klíčovým se jeví ponechání pachatele na svobodě, proto se alternativním trestům někdy v souhrnu říká „tresty vykonávané ve společenství“ (tzv. community sanctions). Cílovou skupinou pro ukládání těchto trestů, jsou hlavně osoby, kterým by jinak hrozil krátkodobý trest odnětí

²⁴ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 19 - 21

²⁵ tamtéž, s. 27 – 29

²⁶ tamtéž, s. 31

²⁷ Vejbřerová, A.: Tresty v návrhu nového trestního zákona. Právní fórum, č. 6, 2006, přístup z ASPI 2. 5. 2011

svobody (tj. do jednoho roku). V podstatě by se tedy mělo dosáhnout toho, že naopak odnětí svobody se stane alternativou k ostatním trestům vykonávaným na svobodě a bude se ukládat v nejpřísnějších případech, kdy ostatní sankce není možné použít.²⁸

K problematice odnětí svobody a alternativním opatřením se vyjadřuje i OSN ve svých standardech. Nejstaršími jsou Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni, a z hlediska alternativních opatření jsou to například Standardní minimální pravidla OSN pro opatření nespojená s odnětím svobody tzv. Tokijská pravidla z roku 1986. V těch je uvedeno, že „*Tresty nespojené s odnětím svobody by mely být užívány v souladu s principem minimální intervence.*“ Samozřejmě nesmějí být kruté, nelidské a ponižující, a naopak je podstatným znakem přiměřenost trestu. Jak je dále uvedeno v Tokijských pravidlech „*Důstojnost pachatele vykonávajícího opatření nespojené s odnětím svobody je vždy chráněna.*“ Jako inspiraci pro státy jsou zde uvedena možná alternativní opatření:

- a) Ústní sankce, jako jsou napomenutí, důtka a výstraha;
- b) Podmíněné upuštění od potrestání;
- c) Sankce postihující společenské postavení;
- d) Ekonomické sankce a finanční tresty, jako jsou peněžité trest a denní pokuty;
- e) Propadnutí věci či příkaz k zabavení věci;
- f) Náhrada škody oběti či příkaz k odškodnění;
- g) Podmíněný či odložený trest;
- h) Probace a soudní dohled;
- i) Trest obecně prospěšných prací;
- j) Příkaz k docházení do prezenčního centra;
- k) Domácí vězení;
- l) Jiný druh neinstitucionálních opatření;
- m) Kombinace výše uvedených opatření²⁹

²⁸ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 21 - 22

²⁹ Van Zyl Smit, D.: Příručka o alternativních opatřeních k uvěznění. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 12 – 13, <http://www.ok.cz/iksp/docs/368.pdf>, přístup 20. 11. 2011

V novém trestním zákoníku se projevily alternativní sankce jednak rozšířením katalogu trestů o dva zcela nové, tedy domácí vězení a zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, a dále zavedením tzv. denní pokuty jakožto nového druhu peněžitého trestu. Okruh ochranných opatření se pak rozšířil o zabezpečovací detenci, která umožňuje efektivnější ochranu před psychopatickými zločinci. Přehlednější úpravy se dostalo i alternativním trestům známým z předchozího trestního zákona, jako je trest obecně prospěšných prací.³⁰ Na trest domácího vězení jsou zaměřeny další kapitoly této práce. V tomto místě tedy uvádím základní informace k druhé novince, a to trestu „zákazu vstupu“.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce je novým trestem, zavedeným od 1. 1. 2010 za účelem trestání velmi specifické kriminality. Jedná se zejména o výtržnictví a násilné trestné činy páchané při příležitostech konání sportovních utkání na sportovních stadionech a v jejich blízkosti. Nutnost zavedení tohoto trestu se projevila hlavně v posledních letech, kdy došlo k velkému nárůstu trestných činů, páchaných například skupinami fotbalových fanoušků a ke zneklidňujícímu hodnotovému žebříčku těchto pachatelů. Důležité je preventivně zamezit těmto osobám v účasti na akcích, kde je trestná činnost páchána.³¹ Inspirací pro zavedení tohoto trestu byla právní úprava v zahraničí, zejména ve Velké Británii, kde se proti projevům agrese a násilí na fotbalových stadionech začalo bojovat již v osmdesátých letech 20. století. Po útoku fanoušků FC Liverpool na zápas v Bruselu došlo k davové panice, při níž zahynulo 39 osob, a následně byl v Británii přijat speciální zákon o fotbalových výtržnostech. Výsledkem byl pokles fotbalového násilí a efektivnější ochrana občanů před kriminalitou.³² Tento trest je možné pachateli uložit až na deset let, dopustí-li se úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou nějaké akce. Kromě zákazu vstupu na akce je spojen i s řadou nápravných programů a se spoluprací s probačním úředníkem. Pro větší bezpečnost a zajištění správného výkonu

³⁰ Vejčberová, A.: Tresty v návrhu nového trestního zákona. Právní fórum, č. 6, 2006, přístup z ASPI 2. 5. 2011

³¹ Ščerba, F.: Právní úprava nových alternativních trestů. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny. Praha: Leges, 2009, s. 60

³² Talandován, J., Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 161

trestu je možné vyzvat odsouzeného, aby se v bezprostředním období souvisejícím s konáním akce dostavil k určenému útvaru Policie ČR. Problematikou aplikace tohoto trestu je otázka, na jaký okruh jednání lze trest ještě použít. Zcela jistě by se měl vztahovat na činy spáchané cestou na sportovní utkání, kdy pachatelé například bezdůvodně útočí na vlak. Další nebezpečí souvisí s organizováním rvaček po zápasech. I zde má jistě význam hrozba tohoto trestu a možnost odříznutí pachatele od skupiny dalších lidí, kteří na něj mají negativní vliv. Tento trest má tedy jistě své opodstatnění a do budoucna by jen měla být z trestního zákoníku odstraněna možnost soudců ukládat přiměřená omezení či povinnosti ve formě zdržení se návštěv sportovních, kulturních a jiných společenských akcí, aby nedocházelo k duplicitě s tímto trestem.³³

Je velmi důležité, aby existovalo široké spektrum trestů. Jen tak může dojít během trestního řízení k uložení optimálního opatření přesně podle konkrétního případu a pachatele, a může být dosaženo účelu trestu. Nebezpečím při zavádění nových alternativních trestů do právní úpravy je, že se jimi namísto trestu odnětí svobody nahrazují jiné tresty, tedy velmi často alternuje podmíněný trest odnětí svobody. To se v praxi ukázalo například po zavedení trestu obecně prospěšných prací v roce 1996, kdy nedošlo k poklesu uvězněných, ale ubylo podmíněně odsouzených. Je důležité mít mezi tresty více typů pro různý stupeň závažnosti trestného činu, protože pokud můžeme za stejně závažné činy uložit různá opatření podobného charakteru, zvolí se vždy řešení, ke kterému mají orgány činné v trestním řízení větší důvěru. To se odrazilo například u odklonů v trestním řízení, kdy se namísto narovnání upřednostňuje podmíněné zastavení trestního stíhání, které dává svou podmínkou větší jistotu. Většina alternativních opatření se týká pouze přečinů, tedy nedbalostních trestných činů, a těch trestných činů, na které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Bylo by tedy vhodné najít více alternativ i pro širokou škálu zločinů. Alternativní tresty bychom pak mohli řadit podle jejich závažnosti, tím způsobem, do jaké míry ovlivňují práva pachatele. Zásah do těchto práv je vnímán v různé intenzitě. V řazení alternativních trestů můžeme vycházet z pořadí ve výčtu trestů v trestním zákoníku. Nejprísnější trest je zde po trestu odnětí svobody spatřován v uložení domácího vězení,

³³ Ščerba, F.: Právní úprava nových alternativních trestů. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny. Praha: Leges, 2009, s. 61 - 63

poté obecně prospěšné práce a peněžitý trest. Není však jasné na jaké místo zařadit podmíněné odsouzení. Na jednu stranu s ním nejsou spojena konkrétní omezení ani povinnosti, jako u ostatních alternativních trestů, jen povinnost vést řádný život, na druhou stranu je zde hrozba závažnějšího trestu v případě porušení podmínky. Pachatel pak může jít do vězení až na tři roky, zatímco například u trestu obecně prospěšných prací mu hrozí maximálně 300 dnů za mřížemi při přeměně trestu. Do budoucna by bylo tedy vhodné rozdělit tresty do skupin podle závažnosti trestných činů, podle trestní sazby odnětí svobody, která se na ně vztahuje, a to minimálně do třech skupin. První pro trestné činy, kde je horní hranice trestní sazby 3 roky, druhá s horní hranicí do 5 – ti let a třetí na závažnější trestné činy. Není vždy nutné rozlišovat v těchto případech nedbalostní a úmyslné trestné činy, tedy užívat kategorii přečinů při tomto uspořádání trestů.³⁴

³⁴ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 33 - 42

2. Historický vývoj trestu domácího vězení

Na trest domácího vězení v nejrůznějších podobách můžeme narazit již v dávné minulosti. Vůbec první zmínkou o domácím vězení je zadržení apoštola Pavla.³⁵ Dále například v letech 1633 – 1642 si v domácím vězení pobyl, za veřejné uznání Koperníkovi heliocentrické teorie, astronom Galileo Galilei.³⁶

O hluboké kontinentální tradici pak svědčí ustanovení Trestního zákona o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř. z., kde odsouzenec musel dát slib, že se nevzdálí pod žádnou záminkou z domu, anebo pokud tento slib nedal, byl hlídán stráží. Za porušení musel trest odpykat ve veřejné věznici. Tento trest se ukládal pouze člověku bezúhonné pověsti, který by jinak nemohl vykonávat svůj úřad, nebo řídit svůj obchod či živnost. Vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech č. 19/1855 ř. z. pak umožňoval uložení domácího vězení s postavením hlídky, nebo bez ní důstojníkům, nebo jim na roveň postaveným štábním osobám, manželkám a dětem uvedených osob, a za určitých podmínek rovněž i civilním osobám. Zatímco z obecných trestních předpisů trest domácího vězení účinností Československého trestního zákona č. 86/1950 Sb. zmizel a vrátil se až v novém Trestním zákoníku č. 40/2009 Sb., ve vojenských zákonech a kárných předpisech se objevoval nadále. Ještě Zákon o některých služebních poměrech vojáků č. 122/1978 Sb. umožňoval uložení domácího vězení, jako jeden z kázeňských trestů odnětí svobody, naopak Zákon č. 221/1999 o vojácích z povolání již tento kázeňský trest nezná.

Ve svém moderním pojetí se domácí vězení objevuje až v osmdesátých letech 20. století v zámoří, konkrétně ve Spojených státech amerických. První rozsudek soudu, kterým bylo uloženo domácí vězení s elektronickým náramkem, je z roku 1983.³⁷ Do Evropy se pak dostává elektronicky monitorované domácí vězení v letech devadesátých. Například v Anglii a Walesu bylo zavedeno jako samostatný trest v roce

³⁵ Rajnič, M. Trest domáceho väzenia v systéme trestov. *Justičná revue*. 2009, č. 6 - 7, s. 834 – 840, str. 834.

³⁶ Čádová, J., Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: *Probace a mediace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 149

³⁷ http://www.slate.com/articles/news_and_politics/explainer/2009/01/youre_grounded.html, přístup 4. 6. 2011

1991. V dalších státech jako je Německo či Švýcarsko byla zvolena cesta experimentu před samotným začleněním mezi ostatní tresty.³⁸

Potrestání ve formě domácího vězení se v historii nevyhnulo ani významným osobnostem, z nichž lze jmenovat například nositelku Nobelovy ceny za mír Aun Schan Su Ťij, zavřenou do domácího vězení v roce 1989, sovětského politika a vůdce Nikitu Sergejeviče Chruščova, uvězněného v roce 1964, a v neposlední řadě generála Augusta Pinocheta, odsouzeného v roce 2004 za porušování lidských práv.³⁹ V Československu byly prvky domácího vězení použity například v případě kardinála Josefa Berana.⁴⁰

Z historického hlediska není tedy tento trest žádnou novinkou a byl hojně využíván v různých částech světa, ovšem dříve převážně z politických důvodů či z důvodu, že byl člověk společensky nepohodlný a domácí vězení se jevílo taktičtější, než udělení trestu odnětí svobody.

³⁸ Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo 2005, č. 12, s. 8 - 10

³⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/House_arrest

⁴⁰ Čádová, J., Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 150

3. Trest domácího vězení v české právní úpravě

Účinností nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. se od 1. 1. 2010 v české právní úpravě objevily dva nové alternativní tresty k trestu odnětí svobody, které rozšířily taxativní výčet druhů trestů, a sice v § 52 odst. 1 písm. b) domácí vězení a v § 52 odst. 1 písm. i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Následující podkapitoly jsou věnovány právní úpravě trestu domácího vězení v předpisech, které s ním souvisejí, ve znění platném k 1. 12. 2011.

3. 1. Úprava v trestním zákoníku – Zákon č. 40/2009 Sb.

Domácí vězení je podrobně upraveno v § 60, kde je stanoveno následující:

„1. Soud může uložit trest domácího vězení až na dvě léta, odsuzuje-li pachatele přečinu, jestliže

a) vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle jiného trestu, a

b) pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.

2. Jako samostatný trest může být trest domácího vězení uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

3. Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení v důsledku onemocnění nebo úrazu; zdravotnické zařízení je povinno na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit.

4. Soud stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném

obydli nebo jeho části, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím zejména k jeho pracovní době a k času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

5. Soud může uložit pachateli na dobu výkonu tohoto trestu přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil.

6. Jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně nebo vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4, též některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé.“

V § 60 odst. 1 máme stanoveny podmínky, za nichž lze trest domácího vězení uložit. Tyto podmínky jsou dány kumulativně, tedy musí být splněny všechny současně. Trest lze uložit pouze za přečin, tzn. pro kterýkoliv nedbalostní čin a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let. Nelze ho tedy uložit osobám odsuzovaným pro zločin, tzn. pro úmyslný trestný čin, za který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby od 5 let výše. Soud se zabývá povahou a závažností spáchaného přečinu, hodnotí osobu pachatele a jeho poměry, přičemž zvažuje i konkrétní osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele.⁴¹

Použití formulace, že uložení tohoto trestu postačí, a to i popřípadě vedle jiného trestu, vymezuje postavení tohoto trestu vůči odnětí svobody a naznačuje hierarchii těchto trestů. Povaha činu vylučuje z podstaty věci přímo některé trestné činy, jako je domácí násilí, delikty páchané přímo z domova nebo prostřednictvím internetu.

Další podmínkou je písemný slib pachatele, že se bude zdržovat ve stanovené

⁴¹ Vantuch, P.: Trestní zákoník s komentářem. 1. vydání. Praha: Anag, 2011

době na určené adrese. Bez tohoto dobrovolného souhlasu nelze trest uložit, je tedy jediným trestem v českém právu, který nelze použít proti vůli pachatele. Účelem je jednak posílení resocializačního účinku trestu tím, že pokud ho pachatel akceptuje, je i vyšší šance na jeho úspěšné vykonání, a dalším účelem je zajištění bezproblémového provádění kontroly trestu. Odsouzený se slibem zavazuje poskytovat potřebnou součinnost. Zákonná úprava se však již nezabývá případným neplněním této součinnosti. Například pokud pachatel odmítne instalaci náramku nebo vstup probačního úředníka do obydlí, nejedná se přímo o zmaření trestu, tedy nelze z těchto důvodů trest přeměnit. Jediným řešením se zdá aplikovat ustanovení trestního zákona podle § 337 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. To by ovšem vyvolalo nové trestní řízení, a je to velmi zdoluhavá cesta k nápravě tohoto stavu.⁴²

Podle úpravy platné před účinností novely č. 330/2011 Sb. soud ve svém rozsudku blíže specifikoval výměru trestu, zda má být trest vykonáván v rozsahu stanoveném zákonem (od 20.00 hodin do 05.00 hodin v pracovních dnech), anebo jiném, tedy například z důvodu noční pracovní směny by byl vykonáván v jiném časovém rozmezí, délku náhradního trestu odnětí svobody, a případné povolení návštěv pravidelných bohoslužeb či náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu.⁴³ Podle důvodové zprávy k novele trestního zákoníku však ukázala praxe, že toto ustanovení soudci v praxi aplikovali tak, že ponechávali výkon trestu v zákonné době a další okolnosti příliš nezvažovali. Proto novela konkrétní časové období vypustila, a naopak v novém odstavci 4. blíže specifikovala k čemu všemu má soudce při svém rozhodování přihlídnout. Zejména u pachatelů, kteří docházejí do zaměstnání i ve dnech pracovního klidu, nebo pracují na několika směnný provoz, je třeba, aby byla podrobněji upravena doba, ve které se musí zdržovat v místě výkonu trestu, a také jsou zde kladeny vyšší požadavky na spolupráci s probačním úředníkem, s ohledem na různé odchylky v pracovní době, o nichž musí být informován. Kromě výkonu zaměstnání pak zákon konkrétně počítá s důvodem vzdálení se z obydlí ze zdravotních důvodů. Tyto důvody jsou uvedeny demonstrativně a dalšími by pak mohli být osobní záležitosti, jako je svatba, pohřeb či návštěva rodinného příslušníka v nemocnici. Pokud

⁴² Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 310 - 315

⁴³ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 89 - 90

se nejedná o náhlou okolnost, bylo by vhodné o tom informovat probačního úředníka s předstihem.⁴⁴

Odstavce 5. a 6. jsou zaměřeny na možnost dalšího výchovného působení na odsouzené k domácímu vězení. Uvedenými přiměřenými povinnostmi podle § 48 odst. 4 se rozumí například výcvik pro získání vhodné kvalifikace, program sociálního výcviku a převýchovy, psychologického poradenství, zdržení se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek a další.

V § 61 jsou upraveny podmínky pro přeměnu trestu domácího vězení takto:

„1. Jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácího vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody.“

Tento paragraf byl kompletně nahrazen. Původně při porušení výkonu trestu docházelo k uložení náhradního trestu odnětí svobody v trvání až 1 roku. Nová úprava zavedla přeměnu zbývající části trestu, což je pro pachatele spravedlivější.

Ze strany zákonodárce je patrná velká snaha o rozšíření ukládání domácího vězení tím, že otevírá nové možnosti jeho uplatnění. Nově je možné přeměnit trest obecně prospěšných prací na domácí vězení, v tom případě se každá nevykonaná hodina přeměňuje na jeden den domácího vězení. Další možné uplatnění je při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, kdy může soud podle § 89 odst. 2 uložit propuštěnému, aby se ve stanovené době zdržoval ve svém obydlí.

V § 103 odst. 1 písm. e) je určena doba, po níž dojde k zahlázení odsouzení. Jde-li o odsouzení k trestu domácího vězení, soud zahladí odsouzení, vedl-li odsouzený

⁴⁴ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 315 - 320

po výkonu nebo prominutí trestu anebo po promlčení jeho výkonu řádný život nepřetržitě po dobu nejméně jednoho roku.

3. 2. Úprava v trestním řádu – Zákon č. 141/1961 Sb.

Začlenění trestu domácího vězení do nového trestního zákoníku se odrazilo i v některých ustanoveních trestního řádu.

Nově je v § 152 odst. 1 a 2 počítáno, po zavedení elektronických náramků do praxe, s náhradou nákladů spojených s elektronickým monitorováním při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, o nichž rozhoduje předseda senátu soudu, který odsouzeného z výkonu trestu propustil. Konkrétní denní sazba je stanovena obecně závazným právním předpisem Ministerstva spravedlnosti.

V § 314e je upraveno, kdy je možné vydat trestní příkaz. I zde se počítá s domácím vězením a to takto:

„odst. 1. Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.

odst. 2. Trestním příkazem lze uložit

b) domácí vězení do jednoho roku

odst. 4. Náhradní trest odnětí svobody za peněžitý trest nesmí ani s uloženým trestem odnětí svobody přesahovat jeden rok. Ukládá-li se trest domácího vězení vedle peněžitého trestu, nesmí souhrn náhradních trestů ukládaných v souvislosti s těmito tresty přesahovat jeden rok.“

Oddíl třetí trestního řádu je podrobně zaměřen na výkon trestu domácího vězení a po novele č. 330/2011 Sb. z prosince 2011 je v tomto znění:

„ § 334a Nařízení výkonu trestu domácího vězení

1. Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest domácího vězení stalo vykonatelným, předseda senátu zašle odsouzenému a příslušnému středisku Probační a mediační služby nařízení výkonu tohoto trestu, v kterém určí

a) počátek výkonu tohoto trestu a

b) místo výkonu tohoto trestu.

2. Počátek výkonu trestu domácího vězení stanoví předseda senátu tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti.

3. Místo výkonu trestu stanoví předseda senátu v obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje, a to s přihlédnutím k jeho osobním a rodinným poměrům; je-li odsouzený zaměstnán, přihlédne i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání.

Místo výkonu trestu ani počátek jeho výkonu tedy nejsou stanoveny již v odsuzujícím rozsudku. Tam je uvedena pouze výměra trestu a vymezení doby, kdy se má odsouzený zdržovat v určeném místě. Až poté jsou zjišťovány důležité skutečnosti k místu výkonu trestu, kterým je buď trvalé bydliště pachatele, nebo obydlí, kde se zdržuje.⁴⁵

§ 334b Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Kontrolu výkonu trestu domácího vězení zajišťuje Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem; za tímto účelem je odsouzený povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do místa výkonu trestu.

Paragraf upravující kontrolu výkonu trestu počítá se zavedením elektronického kontrolního systému. Do té doby jí zajišťuje Probační a mediační služba sama. Podle důvodové zprávy původně kontrolu výkonu trestu domácího vězení měla zajišťovat Policie ČR. Ministerstvo vnitra s tímto návrhem nesouhlasilo s poukazem na to, že se jedná o nepolicejní činnost, a vhodnějším řešením je využití služeb soukromého sektoru. Technické zabezpečení by tedy měla zajistit agentura, kterou vybere stát.

⁴⁵ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 324 – 326

§ 334c Nedodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení

Nedodržuje-li odsouzený stanovené podmínky domácího vězení a uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, sdělí tuto skutečnost provozovatel elektronického kontrolního systému nebo probační úředník vykonávající kontrolu bezodkladně soudu, který výkon trestu nařídil.

§ 334d Odklad a přerušení výkonu trestu domácího vězení

- 1. Předseda senátu může z důležitých důvodů na potřebnou dobu odložit nebo přerušit výkon trestu domácího vězení.*
- 2. Pominou-li důvody odkladu nebo přerušení, předseda senátu odklad nebo přerušení odvolá.*
- 3. Doba, po kterou byl výkon trestu domácího vězení odložen nebo přerušen, se nezapočítává do doby výkonu trestu.*
- 4. Proti rozhodnutí podle odstavců 1 a 2 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.*

§ 334e Změna trestu domácího vězení

- 1. Na návrh odsouzeného, státního zástupce nebo probačního úředníka nebo i bez takového návrhu rozhodne předseda senátu z důležitých důvodů o změně místa výkonu trestu domácího vězení, doby, kdy se zde má odsouzený zdržovat, a přiměřených omezení a přiměřených povinností stanovených odsouzenému; přitom nesmí v neprospěch odsouzeného změnit počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí, a rozsah přiměřených omezení a přiměřených povinností. O změně trestu domácího vězení rozhodne předseda senátu bez zbytečného odkladu i po vykázaní ze společného obydlí podle jiného právního předpisu.*
- 2. Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.*

§ 334f Upuštění od výkonu trestu domácího vězení

- 1. Ministr spravedlnosti může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny nebo předán jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu.*

2. Soud může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být vyhoštěn.
3. Nedojde-li k vydání odsouzeného do ciziny, k jeho předání podle odstavce 1 nebo k vyhoštění podle odstavce 2, anebo vrátí-li se v těchto případech vydaný, předaný nebo vyhoštěný, rozhodne soud, že se trest domácího vězení nebo jeho zbytek vykoná.
4. Soud může upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku též tehdy, zjistí-li, že odsouzený onemocněl nevyléčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevyléčitelnou nemocí duševní nebo z jiných obdobně závažných důvodů.
5. Proti rozhodnutí podle odstavce 4 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.“

Tato ustanovení upravují, kdo hlásí soudu porušení a nutní změny při výkonu trestu. Na základě těchto návrhů může pak soud provést příslušné změny během výkonu trestu, odložit ho či od něho úplně upustit.

„§ 334g Přeměna trestu domácího vězení v trest odnětí svobody

1. O přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání.
2. Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Přeměna trestu domácího vězení nahrazuje dosud užívaný náhradní trest odnětí svobody, a toto ustanovení v trestním řádu volně navazuje na novelizovanou hmotněprávní úpravu.

§ 340b Přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest domácího vězení nebo odnětí svobody

1. O přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo o přeměně jeho zbytku v trest domácího vězení nebo v trest odnětí svobody, jakož i o ponechání trestu obecně prospěšných prací v platnosti při stanovení dohledu nebo dalších dosud neuložených přiměřených omezení, přiměřených povinností nebo případně výchovných omezení, rozhodne bez zbytečného odkladu předseda senátu na návrh probačního úředníka pověřeného kontrolou nad výkonem tohoto trestu nebo na návrh obecního úřadu nebo instituce, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány, podaný prostřednictvím

tohoto probačního úředníka, nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. O těchto rozhodnutích předseda senátu vyrozumí středisko Probační a mediační služby v obvodu soudu, v němž je trest obecně prospěšných prací vykonáván.

2. Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.“

Tento paragraf byl doplněn po zavedení možné přeměny trestu obecně prospěšných prací na domácí vězení trestním zákoníkem, a upravuje postup soudu a probačního úředníka při této přeměně.

3. 3. Úprava v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže – Zákon č. 218/2003 Sb.

Podle § 24 odst. 1 písm. g) lze mladistvému za spáchané provinění uložit trestní opatření ve formě domácího vězení. Zákon neobsahuje speciální úpravu tohoto trestního opatření, pro uložení domácího vězení tedy uijeme úpravu v trestním zákoníku. Přihlížet ovšem musíme k souvisejícím ustanovením zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Ten je koncipován s ohledem na výchovně preventivní působení na mladistvé, tudíž je nutné přihlížet při ukládání domácího vězení k tomu, aby nebyl narušen rozvoj osobnosti mladistvého, a ten nebyl omezován v účasti v zájmových kroužcích, sportovních a dalších aktivitách. Je nutné vzít v úvahu, že právě ve věku mladistvého si člověk vytváří důležité sociální vazby se svým okolím mimo domov, a výkon tohoto trestního opatření by mohl narušit přirozený vývoj jeho mezilidských vztahů do budoucna. Všechny tyto faktory mají při rozhodování soudu své opodstatněné místo.⁴⁶ Aby byl mladistvím co nejvíce usnadněn přechod k normálnímu životu, po vykonání tohoto trestu, nebo pokud se uijí upuštění od něho, dochází u nich k zákonné fikci neodsouzení. Oproti tomu u dospělých pachatelů je nutné zahlazení odsouzení.⁴⁷

⁴⁶ Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník I., §1-139. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 714 - 715

⁴⁷ Navrátilová, J.: Trest domácího vězení. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s.68

3. 4. Úprava ve vyhlášce o kontrole výkonu trestu domácího vězení – 456/2009 Sb.

Kontrola výkonu trestu domácího vězení spočívá nyní v provádění namátkových kontrol úředníkem Probační a mediační služby, ale vyhláška počítá i s možností využití elektronického kontrolního systému. Probační úředník vede příslušnou dokumentaci, prověřuje dodržování omezení a povinností uložených odsouzenému a případné důvody jejich porušení. Při kontrole se prokazuje služebním průkazem. Pracovník má povinnost odsouzeného a osoby žijící s ním ve společném obydlí poučit o omezeních spojených s kontrolou výkonu trestu a vyžaduje jejich součinnost při provádění kontroly. Probačnímu úředníkovi odsouzený hlásí skutečnosti, proč nemůže plnit podmínky výkonu trestu, a řeší s ním situace ovlivňující průběh výkonu tohoto trestu. O každé kontrole je veden záznam. Probační úředník vyrozumí soud v případě porušení výkonu trestu, a dále po výkonu trestu ve věci náhrady nákladů. Zbylá ustanovení vyhlášky se věnují elektronickému kontrolnímu systému, který ovšem dosud nebyl v České republice v praxi zaveden.

3. 5. Úprava ve vyhlášce, kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady – 458/2009 Sb.

Ve vyhlášce je stanovena denní sazba nákladů na výkon trestu domácího vězení. Ta činí 50,- Kč na den a to i v případě, že je v tento den trest vykonáván jen zčásti.

Po výkonu trestu je rozhodnuto o náhradě nákladů odsouzeným. Ten je povinen je ve lhůtě 30 – ti dnů od právní moci rozhodnutí složit na účet soudu.

S přihlédnutím k délce trestu může soud rozhodnout o náhradě nákladů již v průběhu výkonu trestu, a to nejdříve po jednom měsíci vykonaného trestu. Odsouzený pak vyměřenou částku musí uhradit do 10 – ti dnů od doručení rozhodnutí.

4. Výkon trestu domácího vězení a jeho kontrola

Podle trestního řádu ČR předseda senátu stanoví svým nařízením počátek výkonu trestu a místo výkonu trestu domácího vězení. Počátek výkonu trestu je přizpůsoben době, za níž si může odsouzený obstarat své záležitosti. Místem výkonu je pak trvalé bydliště odsouzeného, nebo obydlí, kde se odsouzený zdržuje a to s přihlédnutím k jeho osobním a rodinným poměrům, případně k místu výkonu zaměstnání.

Kontrolu výkonu domácího vězení zajišťuje Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který ovšem dosud není v České republice funkční.

Z důležitých důvodů je možné trest na potřebnou dobu odložit nebo přerušit. Tato doba se pak do doby výkonu trestu nezapočítává.

Předseda senátu může také během výkonu trestu změnit na návrh místo jeho výkonu, dobu, kdy se zde odsouzený musí zdržovat, či přiměřená omezení a povinnosti mu stanovené. Tato změna nesmí být v neprospěch odsouzeného.⁴⁸

Ve zvláštních případech, jako je vydání do ciziny, předání jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu, vyhoštění nebo onemocnění odsouzeného nevyлéčitelnou nemocí, je možné upustit od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku.

Předseda senátu rozhoduje o přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody v případě, že odsouzený nesplnil uložené podmínky trestu.

4. 1. Probační a mediační služba

Hlavním důvodem vzniku Probační a mediační služby byla snaha asistovat trestní justici při uplatňování nové trestní politiky, pomáhat pachatelům trestných činů

⁴⁸ Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010. s. 391 - 394

na svobodě, působit na ně, a tím snižovat počet uvězněných osob. Probační služba funguje již delší dobu i v cizích zemích. Vytvořena byla zejména, aby mohli kvalifikovaní a specializovaní pracovníci zajistit co možná nejefektivnější výkon alternativních opatření k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V praxi se její zřízení u nás projevilo například četnějším ukládáním trestu obecně prospěšných prací, jejichž výkon mohl být tímto orgánem lépe zajišťován.⁴⁹

Zavedením nového trestu domácího vězení se otevřel prostor pro nové úkoly připadající Probační a mediační službě. Ta sehrává klíčovou roli při ukládání, výkonu a kontrole domácího vězení. Do spuštění elektronického kontrolního systému je u nás vůbec jedinou možností, jak zajistit správný výkon tohoto trestu, namátková kontrola jejími pracovníky.

Probační a mediační služba byla v České republice zřízena zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě s účinností od 1. 1. 2001. Funguje tedy přibližně deset let a za tu dobu se okruh její činnosti zejména v souvislosti s vývojem trestně právních předpisů stále rozšiřuje. Před jejím vznikem sociální práci s pachatelem zajišťovalo Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici, založené v květnu 1994.⁵⁰ Probace spočívá v organizování a vykonávání dohledu nad obviněnými, obžalovanými nebo odsouzenými, kontrole výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, v individuální pomoci obviněnému, působení na něj a dalších úkonech souvisejících s trestním řízením. Druhá oblast, tedy mediace má pak za úkol řešit spory mezi obviněným a poškozeným. Střediska Probační a mediační služby působí v sídlech okresních soudů a podle těchto se řídí i jejich příslušnost v dané věci.

Jak je uvedeno v zákoně o Probační a mediační službě v § 4 odst. 1:

„ Probační a mediační služba vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a

⁴⁹ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 352

⁵⁰ tamtéž, s. 352

pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život.“

Obsahuje tedy jak prvek kontroly, tak prvek pomoci pachateli.

Probační a mediační služba velmi často spolupracuje při své činnosti s dalšími orgány a institucemi, jako jsou orgány sociálního zabezpečení, školy a školská zařízení, zdravotnická zařízení, registrované církve a náboženské společnosti, zájmová sdružení občanů, nadace a další.

V rámci jednotlivých středisek pak působí úředníci a asistenti. Ti musí splňovat zákonné předpoklady pro tuto funkci, jako je vzdělání, bezúhonnost, způsobilost k právním úkonům a složení odborné zkoušky.

Práce probačního úředníka začíná již při přípravě k uložení trestu tzv. předběžným šetřením. Směřuje ke zjištění důležitých okolností k uložení tohoto trestu, zejména bytovým a sociálních poměrům obviněného. Dále řeší vztah mezi obviněným a jeho obětí, možnosti náhrady škody a nápravy narušených mezilidských vztahů.⁵¹

Po předběžném šetření dochází k fázi projednání podmínek pro nařízení trestu. Úkolem pracovníka zde je pomoci odsouzenému k obstarání osobních a rodinných záležitostí tak, aby mohl být trest v co nejkratší době nařízen a nemusel být následně odkládán, měněn, nebo přerušován. Také je třeba přizpůsobit obydlí namátkovým kontrolám pracovníka Probační a mediační služby, tedy musí fungovat zvonky a odsouzený musí mít funkční telefonní linku, případně mobilní telefon. Na základě těchto informací může soud stanovit počátek a místo výkonu trestu.⁵²

Nařízením výkonu domácího vězení přichází na řadu jeho kontrola probačním úředníkem. Ten se řídí vypracovaným „Metodickým postupem – domácí vězení“. Je nutné nepravdělně ověřovat, zda-li odsouzený dodržuje podmínky uložené soudem, zda se zdržuje v určené době na určitém místě, jak řeší náhradu škody, placení nákladů trestního řízení a domácího vězení, a další povinnosti a omezení. Frekvence

⁵¹ <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni-2/>, přístup 17. 11. 2011

⁵² Čádová, J.: Trest domácího vězení. Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 157

namátkových kontrol je určena probačním úředníkem s ohledem na případné riziko porušení trestu odsouzeným. Návštěvy by však měly být minimálně tři do měsíce.⁵³

Důležité je působení pracovníka na odsouzeného, aby vedl řádný život. Pomáhá mu při řešení osobních problémů, dává mu odborné rady a je v kontaktu s jeho rodinou či komunitou, ve které se pohybuje. Jen takto lze předcházet možným selháním ze strany odsouzeného. Pracovník navštěvuje jeho domácnost v rámci namátkových kontrol a dále se setkávají při konzultacích na středisku Probační a mediační služby. Může tedy velmi dobře reagovat na veškeré subjektivní i objektivní změny na straně odsouzeného a řešit je jak s ním, tak s příslušným soudem. V budoucnu k tomuto přibude ještě provázanost s provozovatelem elektronického kontrolního systému.⁵⁴

Oproti elektronickému systému je výhodou probačních úředníků možnost podat přímo návrh na přeměnu trestu domácího vězení v trest odnětí svobody. Toto oprávnění provozovatel elektronického kontrolního systému nemá, a tak může pouze informovat o případných porušeních povinností pachatelů.⁵⁵

Jak funguje Probační a mediační služba v praxi je vidět na konkrétním příběhu. Týká se osmatřicetileté ženy, která byla obviněná z přečinu ohrožování výchovy dítěte. Žena selhala při péči o svou dvanáctiletou dceru. Za tento čin již byla jednou odsouzena k podmíněnému trestu odnětí svobody na jeden rok. Soudce pověřil středisko PMS, aby zjistilo, zda – li jsou vhodné podmínky k uložení trestu domácího vězení. Pracovník PMS využil spolupráce s orgánem sociálně právní ochrany dětí, který sledoval výchovu dcery obviněné, a také dal podnět k jejímu trestnímu stíhání. Dále nabídl obviněné osobní konzultaci na středisku PMS. Ta přijala a proběhlo několik konzultací s matkou i její dcerou, návštěva jejich domácnosti a podrobné zjištění situace v rodině. Bylo zjištěno, že v domácnosti není žádný řád a matka často požívá alkohol. Obviněná pochopila, že jí hrozí trest odnětí svobody, a může přijít o svou dceru, a rozhodla se vyvinout maximální spolupráci. Pracovník PMS vysvětlil dopodrobna, jak vypadá domácí vězení, a co by znamenalo pro obviněnou i pro její dceru. Následně podal

⁵³ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 366

⁵⁴ Čádová, J.: Trest domácího vězení. Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 156 - 157

⁵⁵ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 330

zprávu soudu, že se jedná o vhodnou adeptku pro uložení trestu. Ženě byl uložen trest domácího vězení v délce 10 měsíců a současně povinnost absolvovat program sociálního výcviku. Tím ovšem práce PMS neskončila. Pracovník pomohl odsouzené s obstaráním osobních záležitostí, s evidencí na úřadu práce a žádostí o dávky státní sociální podpory. Žena si pořídila mobilní telefon a nechala opravit domovní zvonek, aby mohl být řádně kontrolován výkon trestu. Na základě toho byl výkon trestu zahájen. Probační úředník dělal namátkové kontroly asi 2x týdně. Rizikovým byl hlavně víkend, kdy žena musela setrvat v bytě 48 hodin, a musela přemoci touhu vyrazit do hospody. Další konzultace probíhaly s lektorkou nařízeného programu. Touto cestou byly odsouzené vštípeny základní návyky a ustálen denní režim. Řád získala i její dcera, a došlo k nápravě jejich vtahu. Domácí vězení našlo v tomto případě své uplatnění, a mělo velmi pozitivní vliv na rodinu i do budoucna.⁵⁶

4. 2. Elektronický kontrolní systém

Kontrola odsouzených vykonávajících trest domácího vězení pomocí moderních technologií má své počátky v 80. letech ve Spojených státech. Aktuálně je realizován ve více než 10ti Evropských zemích, z toho nejvíce ve Velké Británii.⁵⁷

Rozlišujeme dva hlavní systémy sledování. Za prvé je to „continuous signal system“, tzv. aktivní systém neboli stálý signální systém, který monitoruje pachatele nepřetržitě, a za druhé „programmed contact system“, tzv. pasivní systém nebo programový kontaktní systém, kde se musí sledovaná osoba v určitých intervalech hlásit. Tyto systémy jsou postaveny na principu, kdy je možné zjistit, zda se osoba nachází na určeném místě. Modernější systémy dokáží osobu přímo lokalizovat kdekoliv.⁵⁸

Samotný přístroj tvoří „vysílačka“, v podobě náramku upevněného kolem nohy

⁵⁶ Čádová, J.: Trest domácího vězení. Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 151 – 156

⁵⁷ Navrátilová, J.: Trest domácího vězení. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 68

⁵⁸ Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo 2005, č. 12, s. 8

či paže osoby, a domácí přístroj, umístěný v místě výkonu trestu a napojený na telefonní zařízení, který přijímá signál z vysílačky. V případě, že se dostane osoba mimo tento signál v době, kdy je povinna se zde zdržovat, spustí systém alarm, a dá tím najevo porušení povinnosti dozorčímu místu.⁵⁹ Užití náramku je bezpečné, protože pokud dojde k jeho přetržení nebo přerýznutí, je přerušen elektrický obvod v něm, a následně je vše signalizováno řídicímu středisku. Přijímač i vysílač mají vlastní zdroj nabíjení a nejsou tedy závislé na zdroji elektrické energie v bytě. Neovlivňuje je tedy například výpadek proudu.⁶⁰

Možnou cestou jak nahradit nošení náramků pachateli je pak jejich určení pomocí kontroly hlasu či obličeje. V Británii také došlo k pokusům kontroly pomocí automobilové telefonní sítě, ale tato technika se neosvědčila. Do budoucna by mohl být nápomocen kontrolní systém, využívající podpory satelitů, ten zatím není schopen rozlišit konkrétní osoby.⁶¹

S rozvojem pokrytí telefonním signálem se začíná využívat i technologie GPS tzv. Global Positioning System, který umožňuje sledování osob v reálném čase, ale není zde nutnost instalace přijímače přímo v jejich obydlí.

Nejbohatší zkušenosti s elektronickým monitorováním mají ve Spojených státech, kde byla vyvinuta celá řada sledovacích zařízení.

Prvním z nich je vysokofrekvenční systém, který užívá vysílač, umístěný na kotníku osoby, a přijímač, umístěný v jeho obydlí (viz. Příloha č. 1).⁶²

Druhým typem je využití technologie GPS, tedy za pomoci satelitního pokrytí (viz. Příloha č. 2).⁶³

Třetí ze systémů opět využívá GPS, ovšem jeho další funkcí je nastavení tzv. horkých zón, do nichž nesmí monitorovaná osoba vstoupit. To dává větší pocit bezpečí obětem odsouzených pachatelů, které mohou být obratem informovány o porušení této bezpečné zóny (viz. Příloha č. 3).⁶⁴

⁵⁹ Krahl, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy 1998, č. 5, s. 229 - 230

⁶⁰ Král, V. Domácí vězení - další alternativní trest?. Trestněprávní revue. 2007, č. 8, s. 237

⁶¹ Krahl, M.: Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy 1998, č. 5, s. 229 - 230

⁶² http://www.housearrest.com/serv_rfether.html, přístup 24. 10. 2011

⁶³ http://www.housearrest.com/serv_gpstracking.html, přístup 24. 10. 2011

⁶⁴ http://www.housearrest.com/serv_gpstracking2.html, přístup 24. 10. 2011

Zajímavým technickým zařízením, je vizuální monitorování, které pořizuje fotografii dané osoby, a také dokáže pomocí vdechu do trubičky zařízení vyhodnotit požití alkoholu. Takto mohou být na dálku kontrolovány další podmínky trestu, jako je například abstinence (viz. Příloha č. 4).⁶⁵

SCRAM neboli Secure Continuous Remote Alcohol Monitoring je dalším zařízením, které umožňuje hlídat abstinenci u odsouzených osob. Na rozdíl od předchozího zařízení ovšem nemusí osoba dýchat do trubičky, a namísto toho je monitorována 24 hodin denně pomocí náramku umístěného noze. Obsah alkoholu v krvi se zde zjišťuje jeho migrací přes kůži člověka. V USA je tento způsob užíván zejména u osob, které byly odsouzeny za řízení pod vlivem alkoholu (viz. Příloha č. 5).⁶⁶

Další užívanou metodou elektronického monitorování je hlasová kontrola. Pomocí telefonu musí osoba po náhodném vyzvání odpovídat na dotazy, nebo číst číselnou řadu. Hlasový projev následně vyhodnocuje počítač. Ten zaznamenává i nepřijaté hovory v době, kdy se má osoba zdržovat v místě výkonu trestu.⁶⁷

V České republice není elektronický kontrolní systém ani po dvou letech účinnosti trestního zákoníku zaveden v praxi. Důvodová zpráva k Zákonu č. 41/2009 Sb., který se týká novelizace zákonů souvisejících s přijetím nového trestního zákoníku, uvádí, že původní návrh kontroly domácího vězení pomocí technických prostředků bude vykonávat Policie České republiky. S tím ovšem nesouhlasilo Ministerstvo vnitra, a tak se přistoupilo k modelu známému například z Velké Británie, kdy tento způsob kontroly zabezpečuje soukromý subjekt. Jednat by se mělo o sledování odsouzeného technickými prostředky na dálku, aby bylo zjištěno, zda se zdržuje v místě výkonu trestu. 1. 1. 2010, tedy v den účinnosti nového zákoníku, u nás elektronický kontrolní systém zřízen nebyl. Podle původního plánu měl být v roce 2011 vybrán provozovatel tohoto zařízení. Skutečně bylo vyhlášeno tehdejší ministryní spravedlnosti otevřené zadávací řízení na provozovatele elektronického monitoringu, které bylo ovšem jejím nástupcem napadeno, a od té doby uvízla celá věc, jak se zdá na mrtvém bodě. Systém měl být zcela zprovozněn do roku 2013, tedy je zde ještě teoretická možnost, že v následujících

⁶⁵ http://www.housearrest.com/serv_vam.html, přístup 24. 10. 2011

⁶⁶ http://www.housearrest.com/serv_scram.html, přístup 24. 10. 2011

⁶⁷ http://www.housearrest.com/serv_voiceveri.html, přístup 24. 10. 2011

měsících dojde k obratu, a Česká republika nebude s tímto institutem následovat Slovensko, kde náramky po několika letech ukládání trestu domácího vězení zatím také nevyužívají.⁶⁸

Jedním z důvodů, které ovlivňují zřízení elektronického dohledu v ČR, je i finanční aspekt. Na základě zahraničních poznatků by se cena systému první rok při pořizování mohla pohybovat přibližně okolo 559 mil. Kč. Na druhou stranu je jisté, že celá částka by se zanedlouho státu vrátila, pokud by tento trest alternoval trest odnětí svobody, jelikož by se snížily náklady vězeňské služby. Podle výroční zprávy Generálního ředitelství Vězeňské služby za rok 2006 činí denní průměrné náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody částku 872 Kč, což představuje roční náklady na jednu osobu ve výši 318.280 Kč. Oproti tomu roční náklady na kontrolu jednoho odsouzeného k trestu domácího vězení v systému elektronického dohledu by měly být přibližně ve výši 28.572 Kč.⁶⁹ Jsou tedy oproti nákladům na osobu vykonávající trest odnětí svobody při elektronickém dohledu až desetkrát nižší. Praxe ze zahraničí pak ukazuje, že státy, které zvolily možnost pořídit monitorování jako službu od soukromého subjektu, jí kupují přibližně za poloviční cenu, než jsou náklady na stejný počet odsouzených po stejnou dobu ve vězeňských zařízeních.⁷⁰

Ani přímé zavádění není spojeno s velkým zásahem do rozpočtu státu, pokud se ke kontrole zvolí soukromá firma, jež nabídne jak personální zajištění, tak technickou kontrolu monitorování, a stát pak platí tuto službu v denních sazbách na jednotlivé odsouzené.⁷¹

Na co narážíme u elektronického monitorování osob je velký etický problém. Pomocí technologií se zde zasahuje do soukromé sféry pachatelů, a také členů jejich rodiny. Proto je zde velmi vhodný souhlas odsouzených s touto podobou trestu. Samotné nošení „náramku“ je naopak pro pachatele určitým symbolem potrestání, a

⁶⁸ <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>, přístup 20. 10. 2011

⁶⁹ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.), Systém ASPI – stav k 2. 5. 2011

⁷⁰ Král, V. Domácí vězení - další alternativní trest?. Trestněprávní revue. 2007, č. 8, s. 238

⁷¹ Navrátilová, J.: Trest domácího vězení. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 69

každou chvíli si tak může uvědomovat, čeho se dopustil. To může být výhodou oproti kontrole probačními úředníky, ovšem také to může mít negativní vliv na psychiku člověka. Podle zkušeností ze zahraničí získávají tyto osoby nový řád a denní režim, a to přímo ve svém prostředí, což umožňuje provádět životní změny i do budoucna. Další výhodou oproti kontrole probačním úředníky je zajištění mnohonásobně vyšší efektivity. Pachatel je zde hlídán prakticky nepřetržitě, a ani navýšení personálního obsazení Probační a mediační služby nemůže pokrýt tolik času.⁷²

Do zavedení elektronického monitorování je kontrola výkonu trestu značně benevolentní. Pachatel může očekávat pouze namátkové kontroly, zatímco v případě nepřetržitého hlídání se trest podobá uvězení, jen v jiném místě než ve věznici.⁷³

⁷² Krahl, M.: Elektronicky hlídání domácí vězení. Právní rozhledy 1998, č. 5, s. 232 – 233

⁷³ Král, V. Domácí vězení - další alternativní trest?. Trestněprávní revue. 2007, č. 8, s. 236.

5. Úprava domácího vězení v zahraničí

Je velmi zajímavé sledovat proces europeizace, který svým způsobem zasahuje i do trestních sankcí, tedy do hmotněprávní oblasti trestního práva, kde se velmi silně odrážejí tradice a morální, náboženské a kulturní odlišnosti jednotlivých zemí. Setkáváme se se snahou o vytvoření určitých standardů trestání, a s činností mezinárodních rozměrů, jako je například projekt Corpus Juris. Přesto je nutné akceptovat trestní úpravu jednotlivých států a nenutit státy přijímat jinou právní úpravu. Na druhou stranu je přínosné inspirovat se ve výčtu sankcí v zahraničí.⁷⁴

Alternativní tresty zahrnují podle materiálů Rady Evropy kromě opatření nespojených s odnětím svobody i ta, která určitým způsobem modifikují výkon trestu odnětí svobody. Těmito opatřeními je například v Holandsku užívaná částečná detence, kdy je pachatel uvězněn na část dne, kdy nevykonává určenou činnost, nebo víkendové vězení známé z Německa.⁷⁵

Domácí vězení funguje v praxi v zahraničí již přibližně třicet let. Největší zkušenosti pocházejí ze zámoří, kde má tento trest, v podobě blízké té dnešní, své kořeny. Hlavní odchylkou Evropské úpravy je cíl ukládání trestu domácího vězení. Ten je v Evropě zaměřen na působení na osobnost pachatele, a bývá často spojován s rehabilitačními programy, směřujícími k jeho nápravě a opětovnému začlenění do společnosti. Oproti tomu v Americe má trest především účel pachatele potrestat a izolovat.

V zahraničních úpravách se také velmi často setkáváme s možností nahradit domácím vězením vyšetřovací vazbu. Tyto osoby se pak zdržují ve svém obydlí 24 hodin denně.

Odlišně je v jednotlivých státech upraveno spolupodílení se pachatelů na hrazení výkonu trestu domácího vězení.

Zajímavý je i postoj zemí k nutnosti souhlasu osob, jimž je trest ukládán, a to, do jaké míry vyžadují i souhlas od osob žijících s nimi ve společném obydlí. Například ve

⁷⁴ Kalvodová, V.: Institut trestu v evropském právním prostředí – vybrané otázky. Časopis pro právní vědu a praxi. 2010, roč. 18, č. 4, s. 330 - 336

⁷⁵ Vejběrová, A.: Tresty v návrhu nového trestního zákona. Právní fórum, č. 6, 2006, přístup z ASPI 2. 5. 2011

Švédsku a Nizozemí je již vyžadován i souhlas od osob, které sdílí s odsouzeným domácnost. Tento souhlas však bývá vnímán vesměs pozitivně, jelikož jak pachatelé, tak současně členové jejich domácnosti jsou rádi, že nedochází místo toho k uložení trestu odnětí svobody. Podle zkušeností ze zahraničí má tento trest naopak negativní vliv na širší sociální vazby, například s přáteli, jelikož dotčené osoby se před nimi snaží trest tajit.⁷⁶

Z komparace současného právního stavu a realizace kontroly domácího vězení ve vybraných evropských zemích se došlo k těmto výsledkům:

1. Došlo ke snížení vězeňsko populace a obsazenosti věznic.
2. Byly zavedeny podmínky souhlasu odsouzeného s tímto trestem, někde i členů jeho domácnosti.
3. Průměrná délka domácího vězení je tři a půl měsíce.
4. Osobami v domácím vězení jsou obvykle mladí muži s delší kriminální zkušeností.
5. Nárůst v ukládání tohoto trestu je zejména od roku 2006.⁷⁷

Co se týká postoje samotných odsouzených k trestu domácího vězení, podle průzkumů ve státech, kde se trest aplikuje, jej většina vnímá jako druhý nejpřísnější po trestu odnětí svobody, a dokonce přibližně 15 procent odsouzených jej vnímá jako daleko přísnější, než samotný trest odnětí svobody.⁷⁸

V Nizozemí v 90. letech proběhlo dotazování mezi účastníky elektronického monitorování a jejich spolubydlicemi, a z něho vyplynulo, že ho považují za skutečné omezení svobody, vyžadující velkou dávku disciplíny.⁷⁹

⁷⁶ <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185>, přístup 23. 10. 2011

⁷⁷ Čádová, J., Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 158 – 159

⁷⁸ Navrátilová, J.: Trest domácího vězení. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 68

⁷⁹ Kalvodová, V.: Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody?. In *Days of Public Law*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. s. 678-684.

5. 1. Slovensko

Slovensko předběhlo Českou republiku, když zavedlo trest domácího vězení přijetím trestného zákona č. 300/ 2005 Z. z., který je účinný od 1. 1. 2006. C nás ovšem může těšit je, že s aplikací tohoto trestu v praxi byly slovenské soudy těmi českými velmi záhy předstiženy.

Ani po více než pěti letech od možnosti ukládat tento trest, nebyla na Slovensku zavedena technická kontrola v podobě tzv. elektronických náramků, tedy je stále prováděna úředníky Probační a mediační služby.⁸⁰

Trest si tady u soudců získal ještě menší důvěru než v Čechách. Například v prvním roce byl trest uložen pouze 11- ti odsouzeným. Po třech letech působení zákona to činilo celkem 57 odsouzených.⁸¹ Na počet odsouzených na Slovensku za více než pět let tedy dosáhla Česká republika již po roce od zavedení trestu domácího vězení u nás.

Čím je tedy úprava v Trestném zákoně SR specifická a odlišná od té naší? Trest domácího vězení je možné uložit v maximální jednoroční výměře, tedy poloviční než umožňuje Trestní zákoník ČR, a to za spáchání přečinu. Na rozdíl od naší úpravy je zde ovšem omezení u nedbalostních přečinů, kde horní hranice trestní sazby převyšuje pět let. V této oblasti je tedy slovenská úprava přísnější. V zákoně nejsou stanoveny vůbec žádné podmínky pro aplikaci trestu domácího vězení. Chybí podmínka spočívající v přiměřenosti trestu vzhledem k povaze a závažnosti činu, osobě a poměrům pachatele, a také zde není nijak stanovena doba, ve které se má odsouzený zdržovat v místě výkonu trestu. Ta byla u nás původně stanovena od 20:00 hod. do 5:00 hod., pokud soud neurčil jinak, ale byla následně novelou vypuštěna, tedy se přiblížila slovenské úpravě.

Nejpodstatnějším problémem se ovšem zdá absence písemného slibu pachatele, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Slovenské soudy mohou tedy trest ukládat bez souhlasu pachatele, a tím může dojít ke konfliktu s ochranou domovní svobody ve vztahu k tomuto pachateli. Ani česká, ani slovenská úprava pak neřeší narušení práva

⁸⁰ <http://aktualne.centrum.sk/domov/doprava-a-bezpecnost/clanek.phtml?id=1222397>, přístup 7. 10. 2011

⁸¹ <http://aktualne.centrum.sk/domov/doprava-a-bezpecnost/clanek.phtml?id=1182009>, přístup 7. 10. 2011

domovní svobody s ohledem na osoby obývající s pachatelem stejné obydlí.⁸²

Trest domácího vězení není možné uložit mladistvému pachateli, neboť není obsažen v taxativním výčtu druhů trestů, jimiž je možné mladistvé sankcionovat.

Co je zde naopak uvedeno navíc oproti české úpravě, je vymezení prostor, v nichž se má odsouzený zdržovat. Jedná se o jeho obydlí, včetně venkovních prostor. Může se tedy pohybovat například na zahradě u svého domu. Tuto otázku je třeba v naší právní úpravě dovozovat.

Další odchylkou je pak nutnost předem kontaktovat probačního úředníka, pokud se odsouzený z důležitých, respektive naléhavých důvodů musí vzdálit ze svého obydlí v době, kdy má povinnost se zde zdržovat. V české úpravě není nutný souhlas předem, ale je nutné následně doložit, proč se tak stalo, např. z důvodu vyhledání lékařské pomoci.

Návštěva pravidelných bohoslužeb a náboženských shromáždění v Trestném zákoně SR speciální úpravu nemá, a je velmi zajímavé, že naši zákonodárci, přestože náboženství u nás není příliš rozšířeno, na tuto možnost při tvorbě zákona mysleli.

Povinností odsouzeného je během výkonu trestu vést řádný život, ovšem s porušením této povinnosti není spojená žádná citelná sankce, pokud se na porušení nepřijde již během výkonu trestu, a ani v tomto případě nehrozí přiměřené potrestání, maximálně přeměna zbytku trestu. Touto cestou lze sankcionovat i porušení povinnosti odsouzeného spolupracovat při kontrole výkonu trestu.⁸³

Jak je ve slovenských trestních předpisech upraven postih za nedodržení podmínek výkonu trestu domácího vězení? I v této části se slovenská úprava s naší rozchází a je pro pachatele příznivější. Náhradní trest odnětí svobody je zde určen proporcionálně podle počtu vykonaných dnů v domácím vězení. Konkrétně dva dny nevykonaného trestu se přeměňují na jeden den trestu odnětí svobody, což ve výsledku znamená maximálně šest měsíců ve vězeňském zařízení. Na jednu stranu se zdá tato cesta pro pachatele spravedlivější, na druhou poněkud maří výkon tohoto trestu, neboť snižuje tlak na pachatele, který ví, že za porušení trestu, než se vše vyřeší, bude počet

⁸² Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 332 - 334

⁸³ tamtéž, s. 334 - 335

dnů strávených ve vězení daleko nižší. V české úpravě došlo v tomto směru opět ke změně, ale oproti Slovensku pro pachatele méně příznivé, neboť za každý jeden den nevykonaného trestu, stráví jeden den ve vězení.

V trestném poriadku tedy Zákoně č. 301/2005 Z. z. je upraven výkon trestu domácího vězení. Oproti zvyklostem české úpravy, ale i úpravy ostatních slovenských trestních sankcí, je zde upravena i hmotněprávní otázka – upuštění od výkonu zbytku trestu. Nejedná se o podmíněné upuštění od potrestání a není tedy žádná zkušební doba, zda-li se odsouzený osvědčil.⁸⁴

Celkově je tedy slovenská úprava trestu domácího vězení pro pachatele příznivější než u nás, a možná právě proto není soudci na Slovensku tento trest příliš často využíván. Na druhou stranu jsou zde odchylky, které by mohli být inspirací i pro nás, jako je právě možnost upuštění od výkonu zbytku trestu, nebo podmínka vedení řádného života.

5. 2. Německo a Švýcarsko

V Německu a Švýcarsku začali před začleněním trestu domácího vězení do svých právních řádů nejprve pomocí experimentů.

Ve Švýcarsku probíhal tento experiment od roku 1999 v několika kantonech. Testovací vzorek byl složen asi z 200 vhodných osob, které museli dát svůj souhlas. Tito pak byli sledováni pomocí elektronického monitorovacího systému tak, že jim byl jednak nasazen náramek nad kotník, a dále se pravidelně hlásili telefonicky, a přijímali sociální pracovníky. Odsouzení se během výkonu trestu museli podrobit také sociálnímu programu či spolupráci s psychologem, léčbě drogové závislosti a alkoholismu. Zajímavostí zde byla možnost volných hodin, které mohl odsouzený strávit mimo domov, a v případě dobrých výsledků mu byl okruh těchto hodin rozšiřován.

⁸⁴ Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, s. 336 - 337

V Německu odstartoval experiment v roce 2000, a testovaný vzorek měl asi 50 odsouzených.⁸⁵ S experimentem se začalo i přes negativní ohlasy po pokusech z Velké Británie v letech 1995 – 1997, které byly finančně náročné a na systém se snesla kritika vědců, justice, dokonce i napříč celým německým politickým spektrem.⁸⁶

Elektronicky monitorované domácí vězení, využívající elektronických náramků, se zde uplatňovalo v případě dohledu nad podmíněně odsouzenými, podmíněně propuštěnými, u ochranného dohledu, nebo při uložení domácího vězení namísto vyšetřovací vazby. Návrh na umístění do programu předkládal soudu spolu s obžalobou státní zástupce, pokud zpráva od sociálního pracovníka označila osobu za vhodnou. Údaje ze sledovacího zařízení pak shromažďovalo Středisko pro zpracování dat. Zajímavostí zde bylo nastavení denního režimu do tří fází: za 1. dobu, kterou byl odsouzený povinen trávit v obydlí, za 2. dobu, kdy se zde naopak zdržovat nesměl a měl být v zaměstnání či v nápravných programech, a za 3. volná část dne podle volby odsouzeného. Na vlastním monitorování se zde pachatelé nijak finančně nepodíleli. Projekt počítal s následným sledováním osob i po skončení výkonu trestu, aby tak mohl lépe zmapovat celkové působení domácího vězení na tyto osoby.⁸⁷

Dalším institutem užívaným v Německu jako zvláštní opatření ukládané mladistvím pachatelům je tzv. víkendové vězení. Umožňuje omezení svobody mladistvých pouze o víkendech, nebo v jejich volném čase a tím méně zatěžuje jejich sociální vývoj.⁸⁸

⁸⁵ Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo 2005, č. 12, s. 8 - 10

⁸⁶ Hudy, M.: Elektronische überwachter Hausarrest: Befunde zur Zielgruppenplanung und Probleme einer Implementation in das deutsche Sanktionsystem. 1. vydání. Baden – Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1999. s.260 - 261

⁸⁷ Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo 2005, č. 12, s. 8 - 10

⁸⁸ Vejbřerová, A.: Tresty v návrhu nového trestního zákona. Právní fórum, č. 6, 2006, přístup z ASPI 2. 5. 2011

5. 3. Velká Británie

Ve Velké Británii bylo zavedeno domácí vězení na počátku 90. let, a to jako samostatný trest v Anglii a Walesu. Od roku 1999 se zde zavedl systém využívaný v USA tzv. back – end model, v Británii označovaný jako tzv. domácí samovazba. Díky tomuto systému mohou být vězni před svým úplným propuštěním na svobodu umístěni do domácího vězení s elektronickou kontrolou.

Zvláštní podobou trestu domácího vězení zde je soudní zákaz vycházení tzv. front – end. V praxi to znamená, že odsouzený je podroben zákazu vycházení v soudem určené době, maximálně po dobu 6 – ti měsíců.

Domácím vězením je zde možné nahradit vyšetřovací vazbu, což je velmi zajímavá myšlenka, se kterou český právní řád zatím nepracuje.⁸⁹

Cena za sledování jedné osoby vyjde v Británii cca na 16 liber za den, oproti tomu náklady ve věznici jsou vyčísleny na 82 liber denně. To ukazuje na velkou ekonomickou výhodnost při používání domácího vězení jako alternativy k trestu odnětí svobody v tomto státě.⁹⁰

5. 4. USA a Kanada

Spojené státy americké jsou v podstatě průkopníkem trestu domácího vězení v moderní době. Cílem ovšem nebyla ani tak náprava pachatelů, jako spíše jejich potrestání a omezení. Od roku 1986 se zde ve velkém množství začalo při kontrole využívat elektronického monitorování osob pomocí tzv. náramků. Pro USA a sousedící Kanadu je typický tzv. back – end systém, tedy systém, kdy se domácího vězení užívá

⁸⁹ Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo 2005, č. 12, s. 8

⁹⁰ Král, V. Domácí vězení - další alternativní trest?. Trestněprávní revue. 2007, č. 8, s. 236.

po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, aby bylo zabráněno recidivě pachatelů trestných činů. V Americe byl užíván jak aktivní, tak pasivní sledovací systém.⁹¹

Elektronické monitorování v USA i Kanadě zajišťuje celonárodní společnost National Home Detention, založená v roce 1989. Průměrné náklady na kontrolu jednoho pachatele jsou cca 70\$ na den. Tuto formu užívají v USA u pachatelů nenásilných trestných činů. Cílem je podobně jako u nás umožnit pachatelům zabezpečovat svou rodinu i během výkonu trestu, chodit do zaměstnání či pokračovat ve vzdělávání. Během výkonu trestu pachatelé navštěvují doplňkové nápravné programy. K monitorování se pachatel přihlásí po schválení soudem. Tuto možnost nemají násilníci a sexuální delikventi.⁹²

5. 5. Švédsko

Ve Švédsku byl zaveden systém elektronického dohledu v 90. letech. Na žádost pachatele tu lze změnit trest odnětí svobody v délce do tří měsíců na elektronické sledování. Od roku 2001 je uzákoněna možnost předčasného propuštění z vězení za podmínky elektronického sledování, a od roku 2005 může o předčasné propuštění a elektronické monitorování žádat každý odsouzený k trestu odnětí svobody na dobu delší než 1,5 roku, a to na poslední 4 měsíce výkonu trestu. Pachatelé se tak podrobují domácímu vězení, při kterém mají možnost v povolené době chodit do zaměstnání. Kontrola probíhá formou elektronického sledování a namátkových návštěv v bydlíšti pachatele. Ročně je zde přeměněno přibližně 2500 trestů odnětí svobody. Švédsko hodnotí domácí vězení velmi pozitivně zejména z ekonomické stránky pro všechny zúčastněné.⁹³

⁹¹ Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo 2005, č. 12, s. 8

⁹² <http://nationalhomedetentionusa.com/>, přístup 21. 11. 2011

⁹³ Van Zyl Smit, D.: Příručka o alternativních opatřeních k uvěznění. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s.36, <http://www.ok.cz/iksp/docs/368.pdf>, přístup 20. 11. 2011

Zajímavostí je využívání elektronického monitorování i uvnitř věznic.⁹⁴
Švédsko patří k prvním Evropským státům, kde je vedle souhlasu pachatele s uložením trestu domácího vězení, vyžadován i souhlas osob, žijících s ním ve společné domácnosti.⁹⁵

⁹⁴ Zeman, P. a kol.: Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 34, <http://www.ok.cz/iksp/docs/375.pdf>, přístup 20. 11. 2011

⁹⁵ <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=5272&d=310185>, přístup 23. 10. 2011

6. Dvouletá praxe a výhody a nevýhody domácího vězení

Jedním z nejčastějších argumentů hovořících ve prospěch domácího vězení je jeho ekonomická výhodnost. V dlouhodobém horizontu by měla jeho aplikace, jako alternativy k trestu odnětí svobody, přinést značné úspory a pomoci tak řešit nedostatek financí v justici.⁹⁶ Současně je pachateli umožněno být stále výdělečně činným, a tím být schopen hradit státu náklady spojené s domácím vězením. Je zde tedy větší pravděpodobnost, že se státu vrátí prostředky, které byly investovány do trestního řízení a výkonu trestu.

Důležitým hlediskem pro začlenění trestu domácího vězení do české právní úpravy byla právě nepříznivě se vyvíjející situace českých věznic. Ty jsou již delší dobu přeplněné. K 31. 3. 2010 bylo v ČR celkem 21.952 vězňených osob, z toho bylo 19.463 osob vykonávajících trest odnětí svobody, 4 osoby vykonávající zabezpečovací detenci a 2.485 osob ve vazbě.⁹⁷ K 23. 9. 2011 to bylo celkem 23.056 vězňených osob, z toho bylo 20.495 osob vykonávajících trest odnětí svobody, 13 osob vykonávajících zabezpečovací detenci a 2.548 osob ve vazbě.⁹⁸ Na využívání vězení je celosvětově pohlíženo jako na krajní řešení, jelikož situace začíná být neúnosná, a podle organizace Penal Reform International je až devět milionů lidí ve světě vězněno v podmínkách, které nejsou v souladu s lidskými právy.⁹⁹ Počet vězňených osob tedy u nás i v zahraničí stále narůstá a jednou z možností, jak tato čísla do budoucna snížit a nemuset přitom zvyšovat kapacitu věznic, je přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení. Ministerstvo spravedlnosti v posledních měsících zvažuje u vhodných osob toto zmírnění trestu.¹⁰⁰

⁹⁶ <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>, přístup 9. 11. 2011

⁹⁷ Motejl, O. a kol.: Sborník stanovisek veřejného ochránce práv, Vězeňství. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010, s. 35

⁹⁸ <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/rychla-fakta/>, přístup 25. 10. 2010

⁹⁹ Van Zyl Smit, D.: Příručka o alternativních opatřeních k uvěznění. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 7, <http://www.ok.cz/iksp/docs/368.pdf>, přístup 20. 11. 2011

¹⁰⁰ http://zpravy.idnes.cz/veznice-jsou-plne-ministerstvo-navrhuje-nektere-odsouzene-propustit-1mg-/domaci.aspx?c=A111009_195337_domaci_jav, přístup 10. 10. 2011

Neustále dochází k pozvolnému nárůstu krátkodobých trestů odnětí svobody. A přitom právě tyto by mohli být nejčastěji alternovány domácím vězením, a tím lze úspěšně bojovat s omezenou kapacitou vězeňských zařízení.¹⁰¹ Jako argument proti naopak zaznívá obava z tzv. net – widening efektu, a sice, že soudci nebudou trest ukládat jako alternativu k odnětí svobody, ale jako alternativu k ostatním trestům, a tím dojde ke zostření trestní represe.¹⁰²

Jak výhodná je nastavená hranice výměry trestu? Horní hranice možné výměry trestu je u nás vyšší, než je obvyklé v jiných státech. Představou zákonodárce bylo zřejmě ukázat, že trest je dostatečnou alternativou odnětí svobody, ovšem vyvstává riziko jeho nesplnění a nutnosti přeměnit trest na odnětí svobody. Tak tomu ostatně je velmi často i u trestu obecně prospěšných prací uloženého při horní hranici, kdy jen málo pachatelů uložený trest vykoná bez zbytku.¹⁰³

Hrozba v podobě přeměny v trest odnětí svobody, při porušení podmínek domácího vězení se zdá být také nesprávná. Za předpokladu, že tento trest lze uložit pachatelům trestných činů, za které trestní zákoník umožňuje uložit i pětileté tresty odnětí svobody, je přeměna trestu maximálně na dva roky odnětí svobody pro některé pachatele málo odstrašující. Ovšem je zde velký pokrok oproti úpravě před novelou Trestního zákoníku, kdy hrozil náhradní trest v trvání 1 roku odnětí svobody a to bez ohledu na počet dnů již vykonaného trestu. Také vzhledem k tomu, jaké postavení má tento trest v rámci alternativních trestů zaujímat není vhodné, aby například za peněžitý trest, který má být mírnějším trestem, hrozilo pachateli při jeho nesplnění odnětí svobody v trvání až 4 let, tedy dvojnásobně více.¹⁰⁴ Tento nepoměr je tedy nutné do budoucna upravit. Musíme vzít v úvahu, že přeměna trestu na odnětí svobody bude opět zaplňovat na příslušnou dobu věznice, a tím bude působit kontraproduktivně.

¹⁰¹ Vanduchová, M.: K možnostem snížení vězeňské populace. Na křižovatkách práva. Vydání 1. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 299

¹⁰² Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo 2005, č. 12, s. 10

¹⁰³ Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest?. Trestněprávní revue. 2007, č. 8, s. 236.

¹⁰⁴ Ščerba, F.: Právní úprava nových alternativních trestů. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 59

Co se týká recidivy trestné činnosti u odsouzených k domácímu vězení, je podle výzkumů ze zahraničí velmi podobná jako u trestu odnětí svobody.¹⁰⁵

Řadu výhod a nevýhod můžeme nalézt v rámci sociálních vazeb při výkonu domácího vězení. Nevýhodou je narušení vztahů s širším okolím, v případě konfliktů pak přímo mezi spolubydlícími a rodiči a mladistvími, kteří trest vykonávají.¹⁰⁶

Na druhou stranu pokud vztahy mezi těmito osobami dosud fungovaly dobře, nejsou od sebe tyto lidé odloučeni, a mohou tak na pachatele pozitivně působit, a poskytnout mu potřebné zázemí.

Na rozdíl od trestu obecně prospěšných prací, kde sice soud přihlíží při jejich ukládání ke stanovisku pachatele, u trestu domácího vězení je nutné toto stanovisko brát přímo v potaz, a to v podobě souhlasu pachatele s uložením trestu. Pokud tento souhlas nedá, je tím jasně vyloučena možnost uložení domácího vězení. Tím se i u nás snaží zákonodárce částečně chránit práva pachatelů na nedotknutelnost obydlí. Do budoucna by se ovšem měla promyslet i možnost ochrany osob žijících s odsouzenými ve stejném obydlí, ideálně v podobě uděleného stanoviska od těchto lidí.¹⁰⁷ V tomto ohledu bychom se mohli inspirovat úpravou zejména severských států, kde již tuto podmínku ve svých právních rádech mají úspěšně zavedenou.

Domácí vězení je specifické tím, že ho lze uložit jen vhodným osobám. V první řadě je nutné, aby osoba měla obydlí, ve kterém se může zdržovat. Trest v tomto ohledu diskriminuje osoby bez přístřeší a zakládá nerovnost mezi pachateli trestných činů. Výhodou však je možnost uložení specifickým pachatelům, jako jsou například těhotné ženy, osoby se zdravotním omezením, nebo osoby, které pečují o dalšího člena domácnosti.

¹⁰⁵ Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest?. *Trestněprávní revue*. 2007, č. 8, s. 236.

¹⁰⁶ Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo 2005*, č. 12, s. 10

¹⁰⁷ Ščerba, F.: Právní úprava nových alternativních trestů. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 59

V případě elektronického monitorování osob je ztížená oblast resocializace odsouzených, jelikož nedochází k častému osobnímu kontaktu se zaměstnanci nápravných zařízení.¹⁰⁸ Přesto je to způsob jak pachatele efektivně a šetrně ovlivnit a vštípit mu určité návyky a denní řád.¹⁰⁹

Z psychologického hlediska je zde pozitivní vliv na odsouzeného daný prostředím výkonu trestu. Zároveň vzniká určitý tlak na jeho osobu tím, že je pouze za zavřenými dveřmi, a tak se mu každý den otevírá cesta, jak trest jednoduše porušit.

Podle oficiálních předpokladů Ministerstva spravedlnosti mělo do dvou let od svého zavedení, vykonávat trest domácího vězení okolo 1500 osob. Ve skutečnosti je toto číslo ovšem desetkrát nižší. (viz. Příloha č. 6).¹¹⁰ Soudy tento trest příliš nevyužívají, jelikož nemají důvěru v kontrolu výkonu trestu, a důvodně se obávají jeho porušování. Situaci by mohlo změnit zprovoznění elektronických náramků.

Problémem se však jeví i postavení Probační a mediační služby před uložením trestu. Aby mohlo být spolehlivě zjištěno, zda-li je pachatel vhodným adeptem pro uložení trestu, je nutné předem zjistit jeho situaci probačním úředníkem. Soudce tedy musí vyčkat, než jsou shromážděny důležité informace, a tím se celý proces ukládání trestu prodlužuje. Trestní řád v § 314e odst. 1 písm. b) umožňuje tento trest ve výměře až jednoho roku uložit také trestním příkazem. V tomto případě se nedá předpokládat, že soudce bude vyčkávat na činnost Probační a mediační služby, když se zde jedná přednostně o rychlost rozhodování. Je tedy velmi pravděpodobné, že soudci se nebudou tímto šetřením zdržovat a nadále budou upřednostňovat podmíněné tresty odnětí svobody, peněžité tresty a obecně prospěšné práce.¹¹¹

¹⁰⁸ Navrátilová, J.: Trest domácího vězení. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 70

¹⁰⁹ Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo 2005, č. 12, s. 10

¹¹⁰ <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>, přístup 11. 11. 2011

¹¹¹ Kučera, P.: Ztratí trest domácího vězení smysl? Trestní právo 2010, č. 4, s. 3

Závěr

Trest domácího vězení byl do české právní úpravy zaveden účinností nového trestního zákoníku, tedy od 1. 1. 2010. Soudci ho tedy mohou ukládat již skoro celé dva roky. Za tu dobu bylo k tomuto trestu odsouzeno přibližně na dvě stovky pachatelů, z nichž někteří trest úspěšně vykonali, a jiným byl uložen náhradní trest odnětí svobody.

Cílem bylo zejména rozšíření skupiny alternativních trestů k trestu odnětí svobody. Zákonodárce se inspiroval v zahraničních úpravách, kde domácí vězení aplikují již od 80. let 20. století. Domácí vězení má za účel omezit pachatele na svobodě, ale současně zachovat jeho sociální vazby, možnost pracovat, studovat a vyhnout se škodlivým vlivům z vězení.

Svou úvodní kapitolu jsem věnovala restorativní justici a trestání, abych mohla začlenit trest domácího vězení do systému trestů, a určit jeho význam mezi nimi. Myslím, že domácí vězení zcela odpovídá filosofii restorativní justice, tím že vytváří podmínky, za nichž je pachatel schopen podílet se na odstranění následků svého činu, výkonem svého zaměstnání je schopen hradit škodu, kterou způsobil, a další satisfakci oběť získává prostřednictvím komunikace zajištěné Probační a mediační službou.

Domácí vězení je ve výčtu trestů na druhém místě po trestu odnětí svobody. Mělo by tedy zaujímat postavení druhého nejpřísnějšího trestu v našich trestních sankcích. To je ovšem vnímáno pachateli velmi subjektivně. Někteří jej považují dokonce za přísnější než samotné odnětí svobody, na druhou stranu si dovedu představit pachatele, pro které je to mírnější forma trestu, než například výkon obecně prospěšných prací, nebo peněžitý trest. Zde by měl být rozhodujícím faktorem náhradní trest za nedodržení podmínek výkonu trestu. Novela trestního zákoníku přinesla v tomto směru změnu, osobně si myslím, že k lepšímu, když zavedla přeměnu trestu v trest odnětí svobody, a to úměrně počtu nevykonaných dnů trestu domácího vězení. Vůči pachateli je tato forma jistě spravedlivější, ovšem co se týká přísnosti trestu, obávám se, že tím odsouvá domácí vězení blíže k úrovni dalších alternativních trestů. Pokud by pachatel porušil trest hned v jeho počátku, pak mu hrozí maximálně dva roky odnětí svobody. U peněžitého trestu může soudce stanovit náhradní trest až ve výši čtyř let,

tedy dvojnásobné, čímž je hrozba při nesplnění trestu mnohem vyšší, a pro pachatele více odstrašující. Faktem je, že oproti zahraničním úpravám, je možnost uložení trestu až na dva roky, a i následná přeměna trestu nezvykle vysoká, ale myslím, že je to v souladu s tím, jaké místo má tento trest v našem právu zaujímat. S možností výměry trestu a jeho případné přeměny tak, jak je nyní nastavená tedy souhlasím, úskalí ovšem vidím v postoji soudců, kteří nebudou využívat celého rozsahu trestu, právě z obavy, že ho odsouzený dva roky bez porušení vykonávat nevydrží. Přeměna trestu znamená pro už tak zahlcené soudy další práci navíc, a proto raději zvolí rovnou krátkodobé tresty odnětí svobody, nebo podmíněný trest. Osobně si myslím, že tuto situaci by mohl zlepšit elektronický monitorovací systém, ale při rozhovoru se soudkyní jednoho z pražských soudů jsem se dozvěděla, že ani zavedení elektronických náramků její postoj nezmění, a nelze tedy očekávat masivní nárůst ukládání tohoto trestu.

Elektronický kontrolní systém je vůbec dalším specifikem trestu domácího vězení. Proto jsem mu spolu s úlohou Probační a mediační služby věnovala samostatnou kapitolu své práce. Je jasné, že do jeho zprovoznění má u nás Probační a mediační služba nezastupitelnou úlohu při kontrole výkonu trestu, ale ačkoliv došlo k nárůstu vyškolených pracovníků, není možné sledovat pachatele neustále, a hrozba selhání lidského faktoru vnáší další nedůvěru v domácí vězení. Zaměstnanci Probační a mediační služby by mohli být lépe využiti při práci s pachateli a oběťmi trestných činů, věnovat se na plno resocializačním programům, i pomáhat při plnění omezení a povinností, ukládaných odsouzeným spolu s trestem. Rozhodně by tedy mělo být elektronické monitorování zprovozněno, co nejdříve, ale zachovala bych i namátkové kontroly probačními úředníky, aby nebyl úplně přerušen jejich vliv na pachatele. Tyto kontroly by mohly probíhat jednak v nepravidelných intervalech (delších než nyní) přímo v bydlíšti pachatele, a dále by mohl být pachatel vyzíván k pravidelným návštěvám probačního centra, kde by svůj trest probíral s jeho pracovníky. Ostatně tato forma spolupráce mezi provozovatelem elektronického kontrolního systému a Probační a mediační službou se osvědčila i v zahraničí.

Přikláním se k možnosti, kdy stát nepořizuje technická zařízení sám, ale do kontroly vstupuje soukromý provozovatel, a nabízí elektronické monitorování jako

placenou službu. I tak bude třeba do celého systému vnést značné finanční prostředky, a proto by bylo vhodné využít ho i v jiných oblastech, než je jen domácí vězení.

Velmi mě zaujalo nahrazení vazby umístěním elektronických náramků pro kontrolu, že se pachatel zdržuje ve svém bydlišti. Právě v době, kdy není jisté, zda se jedná o skutečného pachatele trestného činu, a není vyslovena jeho vina, je velmi důležité zachovat jeho sociální vazby a rodinné zázemí. Na člověka vyšetřovaného ve vazbě pohlíží společnost jako na kriminálního, a přestože nemusí být nakonec shledán vinným, může mít pro něj vazba likvidační důsledky. Další výhodou by bylo opět šetření veřejných financí, jelikož se jedná o levnější metodu, než umístění ve vazbě.

Další vhodné využití, které naše úprava nově umožňuje je přeměna trestu obecně prospěšných prací v trest domácího vězení, a také podmíněné propuštění, při kterém soud uloží pachateli zdržovat se v určených hodinách ve svém bydlišti. Novela trestního zákoníku byla tedy z mého pohledu velkým krokem kupředu a otevírá řadu nových možností, jak lze domácí vězení lépe využít.

I přes určité sporné otázky, jako je zásah do práva na nedotknutelnost obydlí, nebo narušení práv osob, žijících s odsouzeným ve společném obydlí, převažují z mého pohledu pozitiva trestu domácího vězení. Pokud bude správně soudy aplikován, nabízí řadu výhod ve zcela specifických případech, ať už se jedná o zdravotně hendikepované pachatele, nebo třeba matky, jejichž děti by jinak skončily v dětských domovech. A nemusí se jednat jen o takto vyhocené případy. I u ostatních pachatelů může zajistit snadnější návrat do běžného života, když nebudou žít se stigmatem kriminálního. De lege ferenda bych uvažovala o právní úpravě souhlasu spolubydlících pachatele. Tito lidé by neměli být trestáni spolu s pachatelem, a jejich stanovisko by mělo být před uložením trestu jasně vyjádřeno.

V následujících měsících nezbyvá než čekat, co přinese novela trestního zákoníku účinná od prosince 2011, a zda se konečně podaří spuštění kontroly i pomocí elektronických náramků. Novelu vidím jako jednoznačnou změnu k lepšímu a doufám, že se to odrazí i v praxi soudů.

Seznam použité literatury a pramenů

Knihy a sborníky

1. Čádová, J.: Trest domácího vězení. Štern, P., Ouředníčková, L., Doubravová, D.: Probace a mediace. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, 212 s.
2. Hudy, M.: Elektronische überwachter Hausarrest: Befunde zur Zielgruppenplanung und Probleme einer Implementation in das deutsche Sanktionsystem. 1. vydání. Baden – Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1999.
3. Jelínek, J. (ed.): O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009.
4. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010.
5. Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 1216 s.
6. Karabec, Z.: Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003.
7. Motejl, O. a kol.: Sborník stanovisek veřejného ochránce práv, Vězeňství. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010.
8. Novotný, O.: O trestu a vězeňství: studie o funkcích trestu v soudobé naší společnosti. Vydání 2. Praha: Academia, 1969.
9. Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010.
10. Plaček, M.: Koncepce strategického controllingu ve Vězeňské službě ČR. Ostrava: Key Publishing; Brno: B. I. B. S., 2011.
11. Poláček, F. a kol.: Československé trestní zákony platné v Zemi České a Moravskoslezské, Praha, 1946.
12. Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník: komentář. I., §1–139. Praha: C. H. Beck, 2009.
13. Šámal, P. a kol.: Trestní řád: komentář. Díl II, § 180 až 471. Praha: C. H. Beck, 2008.
14. Šámal, P. a kol.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.

15. Ščerba, F.: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Praha: Leges, 2011, 416 s.
16. Vanduchová, M., Hořák, J. a kolektiv autorů. Na křižovatkách práva. Vydání 1. Praha: C. H. Beck, 2011.
17. Vantuch, P.: Trestní zákoník s komentářem. 1. vydání. Praha: Anag, 2011.
18. Žatecká, E.: Postavení a úkoly Probační a mediační služby. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2007.

Články

1. Hořák, J.: Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. Trestní právo 2005, č. 12, s. 7 – 12.
2. Kalvodová, V.: Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody?. In Days of Public Law. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 678-684.
3. Kalvodová, V.: Institut trestu v evropském právním prostředí – vybrané otázky. Časopis pro právní vědu a praxi. 2010, roč. 18, č. 4, s. 330 – 336.
4. Krahľ, M.: Elektronicky hlídáné domácí vězení. Právní rozhledy 1998, č. 5, s. 229 – 233.
5. Král, V. Domácí vězení – další alternativní trest?. Trestněprávní revue. 2007, č. 8, s. 235 – 238.
6. Kučera, P.: Ztratí trest domácího vězení smysl? Trestní právo 2010, č. 4, s. 3.
7. Navrátilová, J.: Trest domácího vězení. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 65 – 71.
8. Navrátilová, J.: Výkon trestu svobody v nestátních objektech. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 210 – 217.
9. Rajnič, M. Trest domáceho väzenia v systéme trestov. Justičná revue. 2009, č. 6 – 7, s. 834 – 840.
10. Šámal, P.: Potřebujeme zvláštní zákon o obětech trestných činů. Rekodifikace trestního práva procesního. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, 2008, s. 129 – 144.

11. Ščerba, F.: Právní úprava nových alternativních trestů. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 58 – 64.
12. Vanduchová, M.: K možnostem snížení vězeňské populace. Na křižovatkách práva. Vydání 1. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 297 – 310.
13. Van Zyl Smit, D.: Příručka o alternativních opatřeních k uvěznění. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, <http://www.ok.cz/iksp/docs/368.pdf>, přístup 20. 11. 2011.
14. Vejtběrová, A.: Trest odnětí svobody a jeho vliv na recidivu. O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny. Praha: Leges, 2009, s. 183 – 189.
15. Vejtběrová, A.: Tresty v návrhu nového trestního zákona. Právní fórum, č. 6, 2006, přístup z ASPI.
16. Zeman, P. a kol.: Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, <http://www.ok.cz/iksp/docs/375.pdf>, přístup 20. 11. 2011.
17. Zeman, P. a kol.: Veřejnost a trestní politika. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, <http://www.ok.cz/iksp/docs/388.pdf>, přístup 19. 11. 2011.

Právní předpisy

- Zákon č. 117/1852 ř. z., Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 19/1855 ř. z., Vojenský trestní zákon o zločinech a přečinech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 154/1923 Sb., o vojenském kázeňském a kárném právu, jakož i o odnětí vojenské hodnosti a přeložení do výslužby řízením správním ve znění zákona č. 55/1927 Sb. a zákona č. 64/1935 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 122/1978 Sb., o některých služebních poměrech vojáků, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění trestní zákoník a trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

- www.justice.cz
- www.pmscr.cz
- www.vscr.cz
- www.ok.cz/iksp/
- <http://www.housearrest.com/>
- <http://nationalhomedetentionusa.com/>
- www.idnes.cz
- www.slate.com
- www.en.wikipedia.org
- www.aktualne.centrum.sk

Další zdroje

- Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.)
- Důvodová zpráva k novelizacím zákonů souvisejících s přijetím nového trestního zákoníku (změna trestního řádu), (zák. č. 41/2009 Sb.)
- Důvodová zpráva k Zk. č. 330/2011 Sb., kterým se mění Zk. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a Zk. č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Vysílač a přijímač užívaný v USA k monitorování pachatelů.
- Příloha č. 2: Přístroje pro využití technologie GPS při monitorování pachatelů v USA.
- Příloha č. 3: Vysílač využívající technologii GPS.
- Příloha č. 4: Zařízení pro kontrolu vizuálního přenosu a detekci alkoholu.
- Příloha č. 5: Zařízení pro kontrolu výkonu domácího vězení a abstinence pomocí přenosu z kůže.
- Příloha č. 6: Stav domácího vězení v ČR k 7. 6. 2011

Příloha č. 1 :

Vysílač a přijímač užívaný v USA k monitorování pachatelů.

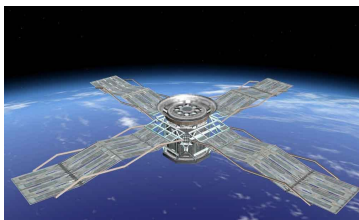

Zdroj: http://www.housearrest.com/serv_rftether.html

Příloha č. 2 :

Přístroje pro využití technologie GPS při monitorování pachatelů v USA.

Vysílač, satelitní zařízení a přijímač.

Zdroj: http://www.housearrest.com/serv_gpstracking.html

Příloha č. 3

Vysílač využívající technologii GPS.

Tento přístroj současně umožňuje nastavit zakázané zóny, do nichž pachatel nesmí vstupovat.

Zdroj: http://www.housearrest.com/serv_gpstracking2.html

Příloha č. 4

Zařízení pro kontrolu vizuálního přenosu a detekci alkoholu.

Pomocí tohoto zařízení lze rozpoznat pachatele podle vizuálního kontaktu, a dechem lze zjistit požití alkoholu.

Zdroj: http://www.housearrest.com/serv_vam.html

Příloha č. 5

Zařízení pro kontrolu výkonu domácího vězení a abstinence pomocí přenosu z kůže.

Přijímač a vysílač užívaný v USA a názorná ukázka umístění vysílače tak, aby byl v přímém kontaktu z kůží pachatele.

Zdroj: http://www.housearrest.com/serv_scram.html

Příloha č. 6

Stav domácího vězení v ČR k 7. 6. 2011

Číslo a název regionu	IPŠ	IPŠ - doporučeno TDV		TDV uloženo	TDV nařízeno	TDV vykonáno	TDV náhradní trest	TDV skončeno jinak	Aktuální stav:
		ano	ne						
1 Praha	26	7	16	10	8	4	0	1	3
2 Středočeský	66	33	29	21	19	1	2	1	15
3 Jihočeský	70	39	22	37	33	8	6	0	19
4 Zápačeský	63	29	30	19	18	5	0	0	13
5 Severočeský	53	33	12	21	18	2	0	1	15
6 Východočeský	114	62	50	43	34	7	4	1	22
7 Jihomoravský	93	33	50	38	31	3	4	4	20
8 Severomoravský	129	59	60	50	40	9	3	2	26
	614	295	269	239	201	39	19	10	133

Zdroj: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>

HOUSE ARREST AS A SANCTION, ITS ENFORCEMENT AND CONTROL

RESUMÉ

This thesis deals with the house arrest, its enforcement and control.

All over the world and therefore in our country the major problem is frequent penalty of imprisonment and even short-term. The next problem is the subsequent overcrowding of prisons. So we are looking for the other ways to resolve this situation without having to build new facilities for incarceration of offenders. The recommended solution, which has been in many states already verified in practice, is the use of alternative measures. The question of punishment is dealt with even in the international arena and lists of various alternative sentencing are created undoubtedly including the sentence of house arrest.

This thesis was assigned approximately one year after the house arrest sentence in the Czech legal practice was introduced. It aims to map the situation and the evolution of this punishment of house arrest in the first few months after its introduction according to the legislation in force on 1st December 2011.

The thesis consists of six chapters where I would like to outline the position of the sentence of house arrest in the Czech law.

In the introductory chapter I analyse restorative justice and punishment. . I would like incorporate the house arrest sentence into the system of punishments and to determine its significance among them. I think that the house arrest is entirely consistent with the philosophy of restorative justice. It creates conditions under which the offender is able to contribute to the elimination of the consequences of his act Thanks to his job he is able to pay for the damage he had caused. Another satisfaction for the victim is the communication with the offender through the Probation Mediation Service.

The second chapter contains the historical overview of the development of sentence of house arrest. This section includes various historical sources. The occurrence of the house arrest in the Czech criminal legislation and in the military regulations in the 19th and 20th century is interesting. I mention some famous people from the Czech Republic and from abroad later in this chapter who have spent some time in house arrest.

The following section is devoted to the legislation of house arrest in the Czech Republic.

The fourth chapter relates to the foreign countries. I would like to present experience of the states where the punishment has been used for some time, and further legislation in some countries.

The conclusion of my thesis is focused on the advantages and disadvantages of the house arrest sentence and the problems which were exposed during the two-year experience. I allowed here to outline some options *de lege ferenda*.

KLÍČOVÁ SLOVA, KEYWORDS

Alternativní tresty, Domácí vězení, Elektronické monitorování, Probační a mediační služba

Alternative sanctions, House arrest, Electronic Monitoring, Probation and Mediation Service

ABSTRAKT, ABSTRACT

Cílem této diplomové práce je analyzovat právní problematiku trestu domácího vězení. Autorka se ve své práci zabývá jeho významem pro restorativní justici, postavením mezi alternativními tresty k trestu odnětí svobody a právní úpravou v České republice. Dále se zaměřuje na historii domácího vězení, zkušenosti ze zahraničí, a výhody a nevýhody tohoto trestu. Část práce je věnována Probační a mediační službě a Elektronickému monitorování.

The purpose of this thesis is to analyse the legal issues of the sentence of house arrest. The author deals with the importance of house arrest for restorative justice, the role of this sentence among alternative sanctions to imprisonment and the legislation in the Czech Republic in her thesis. She also focuses on the history of house arrest, experience from abroad and the advantages and disadvantages of this punishment. Part of the work is devoted to the Probation and Mediation Service and Electronic monitoring.